

Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007

Ph: 847-979-5970, 847-979-5990, 847-228-0150, pragint@aol.com

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

FEBRUARY WIN GOLD CHAIN
EVERY PURCHASE, BIG OR SMALL, WILL QUALIFY AS AN ENTRY INTO THE RAFFLE!

22KT 24KT

773-262-4377 2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659 773-517-0574

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

Raj S. Shergill (Broker)
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajsshergill@yahoo.com

Twenty-Fifth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 26, Issue 26; June 28, 2025

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਟਰੰਪ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟ 'ਤੇ 'ਆਪ' ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ

ਤਹਿਰਾਨ: ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਅਤੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਦਿਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ, ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ, ਤਹਿਰਾਨ ਦੀ ਏਵਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਗਾਰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਫੋਰਡੋ ਤੇ ਨਾਤਾਜ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ 14 ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਬੰਬਰ ਬਸਟਰ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਸਨ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਏਜੰਸੀ (ਆਈ.ਏ.ਈ.ਏ.) ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਫਾਏਲ ਗ੍ਰੋਸੀ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਹੀ ਪਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ

ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਸਟ੍ਰੇਟ ਆਫ ਹੋਰਮੁਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਛਲ ਕੇ 80 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਈਰਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਤਰ ਵਿੱਚਲੇ ਅਮਰੀਕੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤਾਬਤਤੋਤ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਗ੍ਰਹਿਗੱਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼

ਜੰਗਬੰਦੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਟਵੀਟ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, "ਸਭ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ! ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪੌਸਟ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਆਪਣੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਲੜਾਈ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਯੁੱਧ ਸਮਾਪਤ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਹਾਂ"

ਮਾਸਕੋ: ਰੂਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 7 ਉਹ ਈਰਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਇਹ ਮਦਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਰੂਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੂਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਪੁਤਿਨ ਦੇ ਖਾਸ ਦਮਿਤਰੀ ਮੈਦਵੇਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਈਰਾਨ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਵੋਟਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਦੀ ਜਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ 'ਆਪ' ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਹ ਜਿੱਤ 10687 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨੇਤਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸ਼ੂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਦਰਜ

ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 35,179 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ, ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸ਼ੂ ਨੂੰ 24,542 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ 20,323 ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 8203 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
Buying or Selling Home?
Contact **PRADEEP SINGH**
COLDWELL BANKER REALTY

SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH
847-322-5832
ishowhomes@yahoo.com
1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall
Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828
Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400
Royal, Indianapolis, 317-893-2633
Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040
Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN
ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .55 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਐਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com
LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਇਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੂੰਘਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਦਾ ਲੰਘੀ 23 ਜੂਨ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬੱਬੂ) ਪੰਧੇਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ (ਰਮਨ) ਕੌਰ ਪੰਧੇਰ ਅਤੇ ਭੈਣ ਬਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਡਲਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਮਾਨਦੀਪ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਜੀਵਿਆ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ, ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਨਸਾਨ, ਚੰਗਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਘ

ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਮਾਨਦੀਪ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ

ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੌਸ਼ਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਮਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਸਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ 29 ਜੂਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਡੇਵਨਪੋਰਟ ਫੈਮਿਲੀ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ 941 ਐੱਸ. ਓਲਡ ਰੈਂਡ ਰੋਡ ਲੋਕ ਜਿਊਰਿਖ, ਇਲੀਨੋਇ 60047 ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੋਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੁਕਰਾਉਣ 'ਤੇ 2 ਭੈਣਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਜੀਂਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ 2 ਭੈਣਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੀਨੂ (25) ਅਤੇ ਰਿਤੂ (23) ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਨੀਲ ਨੇ ਬੀਤੀ ਸ਼ਾਮ ਪਿੱਲੂ ਖੇਤਾ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਇਕ ਰੇਲਵੇ ਬੈਰੀਅਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ

ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ. ਐਮ.ਐਸ., ਰੋਹਤਕ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. (ਸਰੀਦੋਂ) ਗੌਰਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਨੀਲ ਫਰਾਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆ ਸੰਗਿਤਾ (ਬੀ.ਐਨ.ਐਸ.) ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਨੀਲ ਰਿਤੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਈਡੀ ਦੇ ਸੰਮਨ 'ਤੇ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਵਾਡਰਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਡਰਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਤੀ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਝਿੰਟੋਨ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਡੀਲਰ ਸੰਜੇ ਭੰਡਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਿੰਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਈਡੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਵਾਡਰਾ ਦੀ ਵਕੀਲ ਸੁਮਨ ਜੋਤੀ ਖੇਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼

ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਈਡੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਲਵਾਰ (17 ਜੂਨ) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਈਡੀ ਵਾਡਰਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤਰੀਕ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਨੀਮੂਨ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 13 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ

ਸ਼ਿਲਾਂਗ: ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਦੋਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਾਜਾ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੋਨਮ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜ ਨੂੰ 13 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ 23 ਮਈ ਨੂੰ ਮੇਘਾਲਿਆ 'ਚ ਹਨੀਮੂਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਲਾਸ਼ 2 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਕ ਖੱਡ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੋਨਮ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜ ਤੇ ਹੱਤਿਆ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਮਰ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਮੀਡੀਆ ਮੁਖੀ ਵਿਨੀਤ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਮਰ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦਾ ਹਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਿੰਧੂ ਪਾਣੀ ਸੰਧੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਰਗੇ ਉੱਤਰੀ ਰਾਜਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਹੱਦ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖਾਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾਲ।

ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਸੱਤ ਹਲਾਕ, 25 ਜ਼ਖ਼ਮੀ

ਕਾਠਮੰਡੂ: ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਬਾਗਮਤੀ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨ ਨਾਲ ਬੱਸ ਟਕਰਾਉਣ ਕਾਰਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦਕਿ 25 ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਨਗੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਕਾਕਰਭਿੱਟਾ ਜਾ ਰਹੀ ਬੱਸ ਸਵੇਰੇ 10:15 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚਿਤਵਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ-ਪੱਛਮੀ ਹਾਈਵੇਅ 'ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਹਾਦਸੇ ਮਗਰੋਂ ਨੁਕਸਾਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈਵੇਅ 'ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ। ਪੁਲੀਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਆਵਾਜਾਈ ਮੁੜ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿਤਵਨ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨਰਬਿੰਦਰ ਖਨਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਹਾਦਸੇ ਮਗਰੋਂ ਨੁਕਸਾਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈਵੇਅ 'ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ। ਪੁਲੀਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਆਵਾਜਾਈ ਮੁੜ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿਤਵਨ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨਰਬਿੰਦਰ ਖਨਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਤਨੀ ਦਾ ਵਿਆਹ 'ਪ੍ਰੇਮੀ' ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ

ਗੱਡਾ (ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼): ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੱਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਥਾਨਕ ਮੰਦਰ 'ਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੀਸ਼ਚੰਦਰ (42) ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕਰਿਸ਼ਮਾ (36) ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਨਾਲ ਭਜ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਪਰ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਵੀਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹਰੀਸ਼ਚੰਦਰ, ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਧੂਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੈਮਾਲਾ ਪਵਾ ਕੇ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੀਸ਼ਚੰਦਰ ਤੇ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸਨ।

ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਤੇ ਫਿਦਾਈਨ ਹਮਲੇ 'ਚ 10 ਹਲਾਕ

ਅਬੂਜਾ: ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸੂਬੇ ਬੋਰਨੋ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਚ ਕੀਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ ਜਦਕਿ ਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਕੇਂਡਗਾ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਹੋਇਆ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦਾ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕਾ ਬੇਕੇ ਹਰਮ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਏ ਇਸਲਾਮਕ ਸਟੇਟ ਵੈਸਟ ਅਫਰੀਕਾ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਜੇਹਾਦੀ ਗੁੱਟ ਬੇਕੇ ਹਰਮ ਨੇ ਪੱਛਮੀ

ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੱਟੜ ਰੂਪ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 2009 'ਚ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਕੇਰਲ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 7ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜਦੋਂ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਟੈਸਟਾਂ 'ਚ ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ, ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਆਈ.ਕਿਊ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਕੋਸ਼ੇਟ) ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਨਾਲ ਬੋਧਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਐਸ.ਜੇ.ਵੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਸਿੱਖਿਆ ਪੋਰਟਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਈ.ਕਿਊ. ਪੱਧਰਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹਰੀ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਈ.ਕਿਊ. ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ

ਕੇਰਲ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਆਈ.ਕਿਊ. 110-112 ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਨੇ 'ਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ

ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੇ ਕੇਰਲ ਦੀ ਬੋਧਿਕ ਤਰੱਕੀ 'ਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਔਸਤ ਆਈ.ਕਿਊ. ਪੱਧਰ 106-109 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਪੰਜਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਔਸਤ ਆਈ.ਕਿਊ. 99 ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 7ਵੇਂ - ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 8ਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ 9ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਬਿਹਾਰ, 96 ਦੇ ਔਸਤ ਆਈ.ਕਿਊ. ਨਾਲ, ਦਸਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪ੍ਰ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗੁਰੂਪੁਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ, ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਜ ਸੋਸ਼ਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਬਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਇੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਗੱਢੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਲੰਗਰ ਸਿਰਫ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਆਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਮੁੜ ਕਤਾਹ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਗੱਢੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਕਿ ਲੰਗਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਵਸਤਾਂ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਮਰਕਤ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਫੋਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਦਾ ਲੰਗਰ ਭੇਜ ਦੇਣ। ਇਹ ਨੇਕ ਕੰਮ ਸੰਗਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਭਾਈ ਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੰਗੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੈਸੇ ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਇਕਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ

ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਸਮਝਦੇ-ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਕੰਟਰੈਕਟ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿਲਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਣੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸੱਦਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਥੰਮ੍ਹ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ. ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਇਕ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਜਾਂ ਥੋੜੀ-ਬਹੁਤੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਨਾਨਕੀ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਧੜੇਬੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਦਿਖਾਵਾ ਜਾਂ ਪਾਖੰਡ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੇ। ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਚੋਣਾਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਵੰਡੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਅਸੰਭਵ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ।

-ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ

ਖਬਰ ਦੀ ਸੋਧ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 21 ਜੂਨ, 2025 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 5 'ਤੇ 'ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪੀ ਖਬਰ ਵਿਚ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਲਤੀ ਨਾਲ ਛਪ ਗਿਆ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Saini Sikh family from USA seeking a suitable match for their Canadian citizen girl 35, 5'4". Divorced with one eight year old son. She has done M.Com, MBA and currently working as a General accountant at USA based organization. Seeking a Sikh Punjabi boy. Please contact us at: 248-982-2036.

Looking for a USA Citizen match for Ramdasia Sikh girl, 1988 born, 5'9", divorcee and has one child living with. She belongs to Punjab (Ludhiana). She has completed her nursing associate in India, currently working in India. Please whatApp biodata and recent picture at 262-960-7366.

19-22

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Seeking an educated and professional match (American citizen or Permanent Resident) for a 1992-born Punjab boy (Ramdasia and others), 5'8". Education: B.Tech, MBA (IIT Delhi), MS in Business Analytics (University of Colorado). Currently working as a Business Analyst in Chicago, USA; H1B picked recently. Belongs to a well-educated and reputed family. Caste no bar. Please contact at +91-7589242016 (WhatsApp) and +1-7204996020.

26-29

Ravidasia Sikh family looking for a suitable match for their US Green card holder, son, 31, 6'3" tall. He is a certified nursing assisant and now running his own trucking business. He is currently residing in Franklin, Wisconsin. He is earning 150k to 200k annually. Preferred a girls in the USA. If interested, please contact: +91-95014-52552 (Whatsapp)

25-28

Seeking Amritdhari (dastar wearing/ready to wear) and educated girl for issueless, innocent divorcee Gursikh boy, well settled in the US. 37 years old, 5' -11" tall, MS degree holder, works as Engineering Manager. Green card petition approved in 2016. Homeowner in San Francisco, Bay Area, California since 2021. Please contact us at +1-510-399-4085 or +91-98993-79442 (Whatsapp) or E-Mail at: cjsingh55@gmail.com

24-27

Thind family looking for a suitable match for their US Born 27, 5'4" Son. He is a software engineer & lives in Chicago. He is vegetarian, does not smoke, no drinking. Looking for a vegetarian, family type girl with height 5 or 5'2" inches. Please contact us at: +1-630-201-5714

23-26

Jatt Sikh family looking for a suitable match for their US citizen, son, 25, 5'10" tall, holding a degree in Chemical Engineering from UT, Austin-TX. He is currently working in San Francisco. He belongs to a well-settled, respected Jatt Sikh family in the USA. He is the only child with no siblings. if interested, please contact: 501-580-7305 or email: sarabjitb27@gmail.com

23-26

Ramgharia Sikh Turbaned boy 33, 5'8" , MEng Western University Canada, Working as Senior Software Engineer in Toronto Canada, Looking for a professionally qualified girl living in Canada or US. Email: dev.kirat@gmail.com Ph +1 (313) 718-0178

19-26

Jatt Sikh family seeking a match for their son, born in America. He is 22 years old, 6ft tall and wears a Turban. He did study in computer science and working as a Software Engineer. He has property both in America and India. Seeking a nice girl that enjoys family and lives in USA. He has no siblings. Please contact us at: 206-208-4064 or E-Mail at gursikhjatt@gmail.com

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

Jatt Sikh SF Bay Area family seeking bride for their USA born Son 24, 5'10". Our Son wears a turban and keeps his hair. He has a BS and MS in Computer Science and is well settled in his profession. Beyond education, girl must have a joint family-oriented mindset with good moral family values. Please Contact ph: 510 861 6491 or email: pgrrealty@gmail.com

TRANSWORLD®
Business Advisors

We Help
BUY - SELL - FUND
Businesses

Vik Kalwani
(847) 909 5914

UMA TRAVELS

**2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659**

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

**United Airlines
British Airways**

**For Emergency
Call anytime at
847-436-9010**

EARLY BIRD SALE!!!!

**Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.**

**Domestic fares
available**

Punjab Times

Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Editor
Lakhvinder S. Johal
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703
Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Correspondents
California
Ashok Bhaura
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer
The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਸ਼ਸ਼ੀ ਥਰੂਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ
ਸ਼ਸ਼ੀ ਥਰੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ
ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਰਜਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖਸੀਅਤ
ਤੇ ਸਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ
ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਪਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ

ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇੱਕ ਵਾਰ
ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਸਹਿਜ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਪਾ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਚ ਦਰਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਕਰ
ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਥਰੂਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ
ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ
ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ
'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾ
ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਢੁਕਵੀਂ ਗਈ ਹੈ
ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋ
ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਗਾਮ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਥਰੂਰ
ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ
'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ
ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ
ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ
ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਲਈ
ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਗਾਮ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ 2 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ 5 ਦਿਨ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ

ਜੰਮੂ:ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ
ਅਪ੍ਰੈਲ 'ਚ ਹੋਏ ਘਾਤਕ ਪਹਿਲਗਾਮ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ
ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ 2 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ 5 ਦਿਨ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 2 ਵਿਅਕਤੀਆਂ-
ਬਟਕੋਟ, ਪਹਿਲਗਾਮ ਤੋਂ ਪਰਵੇਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਜੋਬਰ ਤੇ ਹਿੱਲ ਪਾਰਕ, ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੇ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ
ਜੋਬਰ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਮਲੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ 3 ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤਾਇਬਾ
ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ।

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ) ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿੱਚਕਾਰ...

ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਤੌਰ ਤੇ
ਈਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੇਗਾ
ਅਤੇ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੀ ਸੀਜ਼
ਫਾਇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ। 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ
ਯੁੱਧ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ
ਭਰ ਵਿੱਚ 12 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ
ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ
ਸਾਂਤਮਤੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ
ਹਰ ਚੀਜ਼ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲੀ ਜੇ ਕਿ ਚੱਲੇਗੀ,
ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ
ਹੌਸਲੇ, ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਅਕਲਮੰਦੀ ਲਈ ਵਧਾਈ
ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ।
ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਯੁੱਧ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲ
ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮਧ-ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ
ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ
ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੁਦਾ ਇਜ਼ਰਾਈਲ
ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਵੇ, ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਵੇ,
ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਵੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ
ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ
ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਅਚਨਚੇਤ ਭਾਰਤ
ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਵੀ
ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੀ
ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਫੈਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਂਗ ਵੀ ਦੋਵਾਂ
ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਈਰਾਨ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ,
ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬੰਬ ਈਰਾਨ
ਉੱਤੇ ਸੁੱਟੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਇਹ
ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ
ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ

ਤਹਿਰਾਨ ਦੀ ਜਿਸ ਏਵਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕਰ
ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਉਹ
ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ
ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਲਈ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ
ਵਿਚ 1979 ਦੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੌਰਾਨ
ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ
ਗਾਰਡ ਕਮਾਂਡ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ।
ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਈਰਾਨ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ
ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਬਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ।
ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਤਹਿਰਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਬਿਜਲੀ ਘਰ
ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ
ਈਰਾਨੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੈਂਡਫਿਲ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ: ਪੁਲਿਸ

ਓਟਾਵਾ:ਮਈ ਵਿਚ
ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੈਂਡਫਿਲ
ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਇੱਕ
ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ
ਹਨ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲਾਪਤਾ
ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ
'ਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼
ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਹੈਮਿਲਟਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ
ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 40
ਸਾਲਾ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ 10 ਦਸੰਬਰ,
2024 ਨੂੰ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।
ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀ,
ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 4 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ
ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈਮਿਲਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ
ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ
ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੈਂਡਫਿਲ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਥੇ
ਇਮਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੂੜਾ
ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਪੁਲਿਸ ਨੇ 21 ਮਈ ਨੂੰ ਉੱਥੇ
ਅੰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਵਸ਼ੇਸ਼
ਲੱਭੇ। ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਫੋਰੈਂਸਿਕ
ਸਾਇੰਸਜ਼ ਵਿਖੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ.
ਟੈਸਟਿੰਗ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ
ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਦੇ ਸਨ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਜਾਂਚ
ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ
'ਤੇ, ਬਰਲਿੰਗਟਨ ਦੀ 42 ਸਾਲਾ ਜੈਫਰੀ ਸਮਿਥ
ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਸੀ। ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮਿਥ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਲਿਨੀ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਕਾਮਨ-ਲਾਅ
ਪਾਰਟਨਰ ਸੀ, 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ
ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਆਪਣੀ
ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇ। 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕ

ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਫੋਰਡੋ ਨੂੰ
ਕੋਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਅਤੇ ਕੁਝ
ਹੋਰ ਮਾਰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ
ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ 'ਤੇ ਇਹ ਹਮਲੇ
50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ
ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤੇ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ
ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਕਾਟਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਹੁਣ
ਈਰਾਨ ਦੀ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ
ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਰੋਧੀ
ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੰਮ
ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ 'ਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ
ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਮਲੇ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਰਾਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ
ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤਲ ਅਵੀਵ, ਹਾਈਫਾ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਸਨ।

ਈਰਾਨ 'ਚ ਖਮੈਨੀ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ

ਦੁਬਈ:ਈਰਾਨ ਦੇ ਸਰਬਉੱਚ ਆਗੂ ਅਯਾਤੁੱਲਾ ਅਲੀ ਖਮੈਨੀ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਖਮੈਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ
ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ
ਪੰਜ ਸਰੋਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਖਮੈਨੀ ਦੀ
ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਧਮਕੀ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ
ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈਰਾਨੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 86 ਸਾਲਾ ਖਮੈਨੀ
ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਸਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਖਮੈਨੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ
ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਐਲਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਜਾਨਸ਼ੀਨ
ਲਈ ਦੋ ਮੋਹਰੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਖਮੈਨੀ ਦੇ 56
ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਮੋਜਤਬਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹਨ ਇਸਲਾਮੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਜਨਕ ਦੇ ਪੋਤੇ 53 ਸਾਲਾ ਹਸਨ ਖਮੈਨੀ।
ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਗੁੱਟ ਦੇ
ਨੇਤਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਖਮੈਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਖਰਲੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ
ਗਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਆਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਖਮੈਨੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੋਜਤਬਾ ਖਮੈਨੀ ਦੀ
ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਧ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਦਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਮੋਜਤਬਾ ਖਮੈਨੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਨੌਰ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀ ਦੀ 10 ਜਨਵਰੀ 2025 ਨੂੰ ਹੋਈ
ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਹਲਕਾ ਪੱਛਮੀ ਦੀ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਇਸ ਸੀਟ ਲਈ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ।
ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਹੋਈ। 14 ਗੋਤਾਂ 'ਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਗਿਣਤੀ
ਦੌਰਾਨ ਪੋਸਟ ਬੈਲੇਟ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ
ਅਰੋੜਾ 3 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹ ਆਸੂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹੇ।
ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਲੀਡ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਪਹਿਲੇ 3 ਰਾਉਂਡ
ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਗੋਤ 'ਚ
ਆਸੂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ। ਇਸ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਵੇਂ ਤੋਂ 14ਵੇਂ ਰਾਉਂਡ ਤੱਕ ਫਿਰ
ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਲੀਡ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਪੂਰੀ ਗਿਣਤੀ
ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਸੂ
ਨੂੰ ਪਛਾੜਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ 'ਆਪ'
ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ 2 ਵੋਟਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਿੰਘ
ਘੁੰਮਣ ਪੂਰੀ ਗਿਣਤੀ ਦੌਰਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ-
ਤੇੜੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਜੇਤੂ
ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ
ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਕੈਬਨਿਟ
ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰ.ਓ
ਕੋਲੋਂ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ
ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਕੁੱਲ 14 ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ
ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਸਨ। 'ਆਪ', ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜ ਤੇ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
10 ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿਸਮਤ
ਆਜ਼ਮਾਈ ਸੀ। ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ 10
ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ
ਗਈਆਂ। ਨੋਟਾ ਨੂੰ 793 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ।

ਜਿੱਤ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਖੁਸ਼: ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ
ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਕਸ ਅਕਾਊਂਟ 'ਤੇ ਸੰਜੀਵ
ਅਰੋੜਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ
ਜਿੱਤ ਲਈ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ
ਕਿ ਵੱਡੀ ਲੀਡ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਜਿੱਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ
ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ
ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਨ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਗੱਤਕਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ: ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਗੱਤਕਾ ਟੀਮ ਵਲੋਂ 21 ਜੂਨ ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੱਤਕਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੱਤਕਾ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਗੱਤਕੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ

ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਗੱਤਕਾ ਟੀਮ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਤਕਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਕਈ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੈ। ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸੀ। ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਭਰਨ ਲਈ ਗੱਤਕਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਲੜੀ ਅਧੀਨ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੱਤਕਾ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਗੱਤਕੇ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੱਤਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਬਹੁਤ ਰੁਚੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ 21 ਜੂਨ ਦੇ ਦਿਨ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਬੂਲਿਆ ਪਰ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ 21 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ 'ਗੱਤਕਾ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੱਤਕਾ

ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਟੋਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ) ਖੇਡ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗੱਤਕਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵੀ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

—ਰਿਪੋਰਟ: ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੱਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ

ਦੇ ਭੋਗ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਪਾਏ ਗਏ, ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰਾ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਜਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਦੇ ਜਥੇ ਤੇ ਭਾਈ ਆਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਖਨਊ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ

ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ 'ਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛਬੀਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਮਿਠਾ ਜਲ ਪਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਿਸਲ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਘੋੜੇ ਵੀ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਪੈਲਾਟਾਈਨ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ

ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੋਰ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫੇਰੀ ਸਭ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫੇਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਫਲ ਤੇ ਫੁਲਦਾਰ ਰੁੱਖਾਂ, ਪੌਦਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਲਡ ਕੋਰਟ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਰੇ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲਾਈ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ “ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰੀ ਹਰੇ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਦਿੱਖ ਰੁੱਖਾਂ, ਪੌਦਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਦੇਖ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਾ ਹੈ।” ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ “ਸਿੱਖ ਯੋਧੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ” ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਜੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 1993 ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਫੁੱਲ ਦੀ 100 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਆਏ ਸਨ।

Mortgage Loans

Residential & Commercial

(Licensed Mortgage Originator)

» Call: Amrik P. Singh

Serving Community from Last 14 Years

312-608-0006

asingh@gosfmc.com www.gosfmc.com

2700 Patriot Blvd., Suite 110 Glenview IL 60026

NMLS #232904

Sistar Mortgage

A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans

Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com

balbirgrewal@sistarmortgage.com

https://www.nmlsconsumeraccess.org

GoldenKey LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100

www.goldenkeylending.com

We speak your Language

English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

‘ਫੁਰਤੀਲੇ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ’ ਦੇ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਭੰਗੜਚੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਫੁਰਤੀਲੇ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ

ਮਿੱਡਵੈਸਟ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੰਗੜਾ ਅਕੈਡਮੀ ‘ਫੁਰਤੀਲੇ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ’ ਵੱਲੋਂ ਲੰਘੀ 15 ਜੂਨ ਨੂੰ ਲੋਕ ਓਰੀਅਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਚੌਥਾ ਸਾਲਾਨਾ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ-ਕੈਂਟਨ, ਨੋਵੀ ਅਤੇ ਟਰੋਏ ਦੇ 300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਜੋਹ ਦਿਖਾਏ। ਇਸ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੋਹਣੇ ਜਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਨਾਚ ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ

ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਅੰਤ ‘ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਕੋਚਾਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਅਕੈਡਮੀ ਵਲੋਂ ਮੈਡਲ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵੈਗ ਆਈਟਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ

ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਕੋਚ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪਲੈਟੀਨਮ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਰਵਾਲ - ਮੂਨ ਸਟਾਰ ਟ੍ਰੇਕਿੰਗ, ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਧਮ, ਚੰਨਾ ਧਮ, ਦੇਵ ਧਮ Feom Nitro Zone Indiana, ਅੰਕੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰੂਤੀ ਸ਼ਰਮਾ - Med Pulse Pharmacy, ਚਰਨਜੀਤ ਸੇਖੋਂ (ਰਸਟੀ ਸੇਖੋਂ)-BTS ਟ੍ਰੇਕਿੰਗ, ਪੈਰੀ ਮਹਿਤਾ - Alerteer, ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ ਸੁਖਪਾਲ ਬੋਸ ਅਤੇ ਰਾਜ ਜਮਾਰਾਏ - Michigan Truck Driving School, ਬਰੋਜ ਸਪਾਂਸਰ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪਰਮਜੀਤ Saignaw, ਮਨੀਸ਼ਾ ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਮਹਾਜਨ - Legal Help NRI,

ਬਿਨੇਸ਼ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸੋਨੀਆ ਵਾਲੀਆ ਰਾਣਾ from Glaucoma center of Michigan Grace decoration ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖ ਨਰਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਅਤੇ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਫੁਰਤੀਲੇ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ’ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਮਰ ਅਤੇ ਫਾਲ ਸਮੇਸਟਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੰਬਰਾਂ ‘ਤੇ ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਕੈਂਟਨ: (269-217-3981), ਨੋਵੀ: (313-516-9712), ਟਰੋਏ: (248-824-4569) ਈ-ਮੇਲ: Furterlay@gmail.com ਫੁਰਤੀਲੇ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾਣਗੇ।

ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਆਸੂ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਮਿਲੀ ਹਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਸੂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਸੂ ਦੀ ਹਾਰ ਤੇ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਡ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਆਸੂ ਦੀ ਹਾਰ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਖਾਸਕਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਐਮਪੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਦੀ ਗ਼ੈਰ-

ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਡ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਪ ਚੋਣ 'ਚ ਹਾਰ ਦਾ ਮੰਬਨ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਰੀਕਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਛੇਤੀ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਆਪ' ਨੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ: ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ

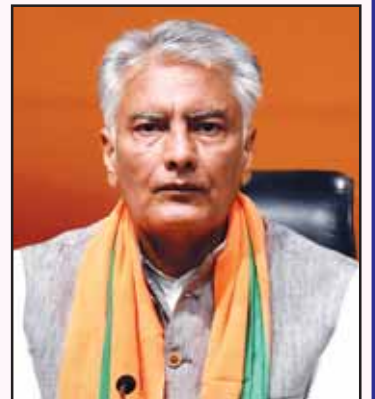
ਲੁਧਿਆਣਾ: ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ ਵਲੋਂ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦੁੱਗਰੀ ਸਥਿਤ ਸਥਾਨਕ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਕਤ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੱਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੋਟ ਫ਼ੀਸਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੋਟ ਫ਼ੀਸਦੀ 65 ਤੋਂ 70 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀ। ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਬੂਥ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ 465 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਲਗਭਗ 412 ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ 'ਆਪ' ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਕਲਪ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। 'ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ'

ਨਾਲ' ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2027 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਬਲ ਇੰਜਨ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਏਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਨਿਲ ਸਰੀਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਜਨੀਸ਼ ਧੀਮਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ, ਯਸ਼ਪਾਲ ਜਨੌਤਰਾ, ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਹਰਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੁਲਾਟੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਭਾਜਪਾ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨਾਲ ਲੜੀ: ਜਾਖੜ

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨਾਲ ਲੜੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨੌਸ ਬਦਲਾਅ ਵਾਂਗ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ 2027 ਲਈ ਅਸੀਂ ਯੋਜਨਾਬਧ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੂਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਸਕੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ: ਵੜਿੰਗ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਇਹ ਇਕ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ 2027 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਗਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ਰਾਜ ਸਭਾ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਅਗਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸੀਟ ਛੱਡਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸਤੰਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਪੰਨਵਾਦ

ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਮਧਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਏਨੀ

ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਕੈਬਨਿਟ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਤੈਅ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਲਦ ਉੱਠੇਗਾ ਪਰਦਾ, ਕਿਸ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਛੁੱਟੀ

ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰੋੜਾ 28 ਜੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਤੌਰ ਵਿਧਾਇਕ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ

ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਮਾਨ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਹੜੇ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਅਜੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਨਸੋਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਦੇਹਾ: ਕਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਘਰ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸਲਾਹ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਈਰਾਨ ਨੇ ਕਤਰ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਲ ਉਦੈਦ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਦੂਤਘਰ ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਇਕ ਪੋਸਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ

ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ ਅਤੇ ਕਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਥਾਨਕ ਖ਼ਬਰਾਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਨਕਾਰਿਆ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ: ਰੱਖੜਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ 'ਚ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਧੜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਵੀ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਆਪਹੁਦੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੱਧਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਰੋਲਾਂ ਤੇ 2017, 2019, 2022, 2024 ਹਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਲਿਖਿਆ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਇਕ ਸੀਟ 'ਆਪ' ਤੇ ਇਕ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ

ਕੇਰਲ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਜਿੱਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ 5 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਸੂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਕਾਡੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਜੇਂਦਰ ਚਾਵੜਾ ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਮੇਸ਼ ਚਾਵੜਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। 'ਆਪ' ਦੇ ਗੋਪਾਲ ਇਟਾਲੀਆ ਨੇ

ਵਿਸ਼ਾਵਦਰ ਜਿੱਤਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਪਟੇਲ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਕੇਰਲ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਯੂ.ਡੀ.ਐਫ. ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਰਿਦਾਨ ਸ਼ੌਕਤ ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ.ਐਮ. ਦੇ ਐਮ. ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਲੀਫਾ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਕਾਲੀਗੰਜ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਸ਼ੀਸ ਘੋਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ 19 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ।

ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਵਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ: ਮੋਦੀ

ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ: ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਫਲਸਤੀਨ ਤੇ ਹੁਣ ਈਰਾਨ। ਗਤਬਤੀ ਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ 'ਚ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਟ ਤੋਂ ਯੋਗ ਜ਼ਰੀਏ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਯੋਗ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਆਰ.ਕੇ. ਬੀਚ ਤੋਂ ਭੋਗਪੁਰਮ ਦੇ ਬੀਚ ਤੱਕ 26 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਕਾਰੀਡੋਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਪੀਐੱਮ ਮੋਦੀ ਨੇ ਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਨੂੰ ਜਨ ਅੰਦੋਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜਾ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਏਕਤਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਏ।

ਪੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਗਤਬਤੀ ਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਯੋਗ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਾਸ਼ ਬਣਨ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2014 'ਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 21 ਜੂਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਯੋਗ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮੇਂ 'ਚ 175 ਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ, ਅਜਿਹਾ ਸਮਰਥਨ ਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਅੱਜ 11 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਯੋਗ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਯੋਗ ਹੱਦਾਂ, ਪਿਛੋਕੜ, ਉਮਰ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਦਰਬਾਬੂ ਨਾਇਡ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਵਨ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਆਈਟੀ ਮੰਤਰੀ ਨਾਰਾ ਲੋਕੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਯੋਗ 'ਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਏਮਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਯੋਗ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਧੀ 'ਚ ਥਾਂ ਮਿਲੇ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਏਮਜ਼ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਏਮਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਨਿਊਰੋ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਰਗਰ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵੀ ਯੋਗ ਤੇ ਵੈਲਨੈੱਸ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੁੜ ਮੋਟਾਪੇ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਧਿਆਨ

ਪੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਮੋਟਾਪੇ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਧਿਆਨ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ 'ਚ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ 'ਚ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੇਲ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖਾਣੇ 'ਚ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੇਲ ਘੱਟ ਕਰਨ। ਇਹੀ ਬਿਹਤਰ ਫਿਟਨੈੱਟ ਦੀ ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੈਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਹੈ 'ਬੰਕਰ ਬਸਟਰ'

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੀਬੀਯੂ-57 ਬੰਬ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ 'ਬੰਕਰ ਬਸਟਰ' ਬੰਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੰਬ ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ। ਸਟੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲਗਭਗ 13 ਹਜ਼ਾਰ 600 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਭਾਰ ਵਾਲਾ ਇਹ ਬੰਬ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਕਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 6 ਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਇਹ ਬੰਬ ਫਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤ੍ਹਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 61 ਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕਈ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ

ਹਰੇਕ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਬੰਬ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਡਿੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਇੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਯੁੱਧ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ 'ਮੈਸਿਵ ਆਰਡਨੈਂਸ ਏਅਰ ਬਲਾਸਟ' (ਐਮ.ਓ.ਏ.ਬੀ.) ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਬ ਹੈ। ਐਮ.ਓ.ਏ.ਬੀ. 9 ਹਜ਼ਾਰ 800 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਭਾਰ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੰਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮਦਰ ਆਫ ਆਲ ਬਾਂਬਰਸ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਲਈ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾ

ਰੁਦਰਪੁਰ: ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਧਾਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਰਥਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਲਈ ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਧਾਮ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪੱਛਾਏ ਦੀ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾ ਹੁਣ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲੇ ਪੱਛਾਏ ਦੀ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾ 22 ਜੂਨ ਤੱਕ ਸੰਚਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਧਾਮ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਠ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁੜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੈਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਬਿਸਤਰਾ ਬੰਨ੍ਹਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਧਾਮ

ਲਈ 22 ਜੂਨ ਤੱਕ ਹੈਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਟ ਬੁੱਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਉਡਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਿਕਟ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। 15 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੋਰੀਕੁੰਡ ਖਰਕ ਦੇ ਕੋਲ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 17 ਜੂਨ ਤੋਂ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੌਸਮ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਹੈਲੀ ਸੇਵਾ ਉਡਾਣ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕੀ। ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਫ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਤਾਪ ਘਰ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ 1-1 ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਠੱਪ

ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ (ਬਠਿੰਡਾ): ਹੁੰਮਸ ਭਰੀ ਗਰਮੀ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਲਵਾਈ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 12475 ਮੈਗਾਵਾਟ ਸੀ, ਸਵੇਰੇ 9.45 ਵਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ 4 ਯੂਨਿਟਾਂ 'ਚੋਂ ਸਟੇਜ 2 ਦਾ 4 ਨੰਬਰ ਯੂਨਿਟ ਬੇਅੰਤਰ ਵਿਚ ਲੀਕੇਜ ਕਾਰਨ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ 3 ਯੂਨਿਟ 512 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਰੋਪੜ ਦਾ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਤਕਨੀਕੀ ਖਰਾਬੀ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ 3 ਯੂਨਿਟ 434 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਤਾਪ ਘਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ 2 ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ 1269 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਾਵਰਕਾਮ ਦੇ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਤੋਂ 866 ਮੈਗਾਵਾਟ, ਸੋਲਰ ਤੇ ਨਾਨ ਸੋਲਰ 53 ਮੈਗਾਵਾਟ

ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤਾਪ ਘਰ ਰੋਪੜ ਤੇ ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ 5 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 2075 ਸੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਵਰਕਾਮ ਨੂੰ 8518 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਬੈਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ

ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ 3974 ਹੀ ਸੀ।

ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੰਗਾਮਾ

ਪਟਨਾ: ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਅਤੇ ਚੇਨਈ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤਾ। ਸੀਆਈਐੱਸਐੱਫ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਹੰਗਾਮੇ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੰਗਾਮੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ

ਇਹੀ ਸਬੱਬ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਗ (ਸ਼ਮਾਨ) ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਤੋਂ ਪਟਨਾ ਦੀ ਉਡਾਣ ਲੈਂਡ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਚੇਨਈ ਦੀ ਉਡਾਣ ਪਟਨਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ 180 ਯਾਤਰੀ ਪਟਨਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਉੱਤਰ ਗਏ ਸਨ। ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਬੈਲਟ ਨੰਬਰ ਚਾਰ ਅਤੇ ਚੇਨਈ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੈਲਟ ਨੰਬਰ ਤਿੰਨ 'ਤੇ ਬੇਜ਼ਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਾਤਰੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਾਤਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ 'ਤੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਦੂਜੇ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਾਊਂਟਰ 'ਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਹਾਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਸੀਆਈਐੱਸਐੱਫ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਝੂਠੇ: ਭਾਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੁਝ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਹੈਂਡਲਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਅਲੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਈਰਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲੇ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਫੈਕਟ ਚੈੱਕ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ 'ਮਿਡਨਾਈਟ ਹੈਮਰ' ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

28 ਜੂਨ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੇ ਸਬਕ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਨ 2027 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਕਿਆਫੇ ਲੱਗਣੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਉਪ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਰ ਤੋਲਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੇਠ ਸੋਟਾ ਫੇਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਸ ਚੋਣ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਕੋਜਰੀਵਾਲ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਦੀ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਠੋਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤਲਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਜੁਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਬੇਧਿਆਨੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਪਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਉਪ-ਚੋਣ ਲੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚਾਰ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਤਾਰੇ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਚੰਗੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੀ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ। ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਮੁੜ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

‘ਆਪ’ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ‘ਤੇ ਆਸਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ‘ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਪੈਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਇਸ ਸੂਬੇ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਖੁੱਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰੁਤਬਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕੇਗੀ? ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਆਉਂਦਾ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਚ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਹੋ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਰਫ਼ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ, ਨਿਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ, ਫੋਕੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ, ਕਾਠ ਦੀ ਹਾਂਡੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਬਕ ਹੀ ਇਸ ਚੋਣ ਦਾ ਸਬਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੇਗੀ, ਉਹ 2027 ਜਿੱਤ ਲਵੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਜ਼ਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਪਾਰਟੀ?

ਆਸ ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ਼ੂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਟੋ-ਕਲੇਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਈ। ਬਿੱਟੂ-ਕਿਆਂ ਨੇ ਵੱਟ ‘ਤੇ ਜਿੱਤ ਸਮਝੀ, ਜਗਾਹ ‘ਤੀਸਰੇ’ ਜਾ ਖਲ੍ਹਾਰਿਆ ਈ। ਫੜਨਾ ‘ਝਾੜੂ’ ਮੈਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕਮਲ-ਪੰਜਾ, ਹੈ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੇ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਈ। ‘ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ’ ਤੋਂ ਹੋਏ ਭਗੋੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਈ। ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਬਤ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜੀ, ਦੇਖੋ ਹਾਲ ਕੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਨੀਆਰਟੀ ਦਾ ਬਾਦਲ ਦਲੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਨ ਲੋਕੀ, ਨਾਮ ਰੱਖ ਲਉ ‘ਜੇ.ਜੇ.ਪੀ’ ਪਾਰਟੀ ਦਾ!

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ?

ਨਾਵਾਰਡ ਦੀ 2021-22 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੋ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 55 ਫ਼ੀਸਦੀ ਖੇਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਥੱਲੇ ਦੌਬੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ‘ਤੇ ਔਸਤਨ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ 9,1231 ਰੁਪਏ ਹੈ।

3 ਫਰਵਰੀ 2025 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 13.08 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ 27,67,346 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ 3.34 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ 2,65,419 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2.31 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਰੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਖੇਤੀ ਪੇਂਡੂ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ 3,19,881 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਢੰਡੇਰਾ ਪਿੱਟਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿਆਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਨਮਾਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 6000 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 2022 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਆਰੀ (ਅਪ੍ਰੈਲ-ਜੁਲਾਈ) ‘ਚ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 10.47 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਨ। ਸਾਲ 2023 ‘ਚ ਘੱਟਕੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 8.1 ਕਰੋੜ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 8.1 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 15ਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ‘ਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 19ਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤ ਜੋ ਫਰਵਰੀ 2025 ‘ਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 9.8 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨ ਭਾੜੇ ‘ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ‘ਚ ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੀਆਂ। ਉਦਾਹਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਫ਼ਸਲ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ‘ਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜਿਥੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਬੀਮਾ ਦੇਣ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਕਲੇਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ 2019-20 ਵਿਚ ਇਹ 87 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਲੇਮ ਮਿਲੇ ਜਦਕਿ 2023-24 ‘ਚ ਇਹ ਕਲੇਮ 56 ਫ਼ੀਸਦੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੀਮਾ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੰਜ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਅਸਲ ‘ਚ ਜਬਰਨ ਵਸੂਲੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਘੱਟ, ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਗਨਰੇਗਾ ਵਰਗੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 1.5 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਬ ਕਾਰਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਸਾਂ 51 ਦਿਨ ਤੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ, ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ, ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ‘ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ

ਸਰਕਾਰ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਰਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵੱਲ ਉਤਨਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਧਿਆਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੋਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਤਿੰਨ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੀ ਝਲਕ ਸਪਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕਾਮਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 45.76 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਾਮੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਧੰਦਿਆਂ ‘ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 86 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹੈਕਟੇਅਰ (2.5 ਏਕੜ) ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਬਹੁਤੇ ਕਿਸਾਨ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬੀਜਾਂ, ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵੱਧਦੀ ਕੀਮਤ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਬੇਮੌਸਮੀ ਬਰਸਾਤ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਘਾਟੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਲਈ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਕਿਸਾਨ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਸਲ ਉੱਤੇ ਲਾਗਤ ਉਪਰ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਧਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਵੱਲ ‘ਤੱਕਿਆ’ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਹਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀਮਾ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਛੋਟੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲੋਂ ਅਤਿਅੰਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ

ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ‘ਚ ਨਾ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਪਹੁੰਚ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਤੜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵਿਆਜ਼ ‘ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਲੁੱਟ, ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਫਸਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ, ਜੋ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਵੱਟੇ ਮਿਲਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕਈ ਵੇਰ ਇੰਨੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੂ, ਟਮਾਟਰਾਂ, ਵਰਗੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਲੀਲਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੱਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਤੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੂਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਹਰ ਪਲ ਵਾ-ਬਸਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ, ਰਾਹੀ ਖਿਲਵਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਬੰਬਰ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਭੂਮੀ ਜਿਥੇ ਭੈੜੀਆਂ ਮੌਸਮੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਰਲ ਕੇ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਤਿੰਨ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨ ਕਣਕ, ਚਾਵਲ, ਦਾਲਾਂ, ਫਲ, ਕਪਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਘੱਟ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਚੰਗੀ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਂਡੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਲਈ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਖੁਰਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਭੁਖਿਆਂ ਸੌਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ‘ਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰੁਖੀ ਰਤਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਬੋਝਾਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ‘ਚ ਕਰੁਨਾਮਈ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਲਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ-ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਹੀ, ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਆਤੜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵਿਆਜ਼ ‘ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਲੁੱਟ, ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਫਸਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ, ਜੋ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਵੱਟੇ ਮਿਲਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕਈ ਵੇਰ ਇੰਨੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੂ, ਟਮਾਟਰਾਂ, ਵਰਗੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਇਰਾਨ ਦਾ ‘ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ’ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਪਸਾਰਵਾਦ

ਲੰਬੀ 22 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਕਰ ਬਸਟਰ ਬੀ32 ਬੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇਰਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਵੱਲੋਂ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਤਕਾਹਟ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਟਰੰਪ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਮਖੌਟਾ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਲਾਹ ਕੇ ਉਸ ਨਹੱਕੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਕੋਰ ਕੇ ਇਰਾਨ ਉੱਪਰ ਥੋਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਨ ਸਟੇਟ ਦਾ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਧਾੜਵੀ ਚਿਹਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜੰਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਮਾਹਰ ਸਟੀਫਨ ਕਿੰਜਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ‘ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਦੀਪੀ ਸਾਮਰਾਜ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੂਲਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਥਿਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, 1898 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਸਾਮਰਾਜ ਬਣ ਗਏ। ਅਤੇ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਆਲਮੀ ਸਾਮਰਾਜ ਬਣ ਗਏ।’

ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਅਤੇ ਥਾਪਤੋਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1970ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ 34000 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ‘ਸਹਾਇਤਾ’ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਕਮ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿਜੀਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਵਿਕਸਤ ਜੰਗੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨੀਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਚਣਹਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠ ਘੜਨ, ਫਿਰ ਇਸ ਝੂਠ ਨੂੰ ਧਾੜਵੀ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਸਪਸ਼ਟ ਪੈਟਰਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ‘ਚ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਰਸਤਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁਅਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਅਮਰੀਕਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜੰਗਾਂ ਥੋਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕੂਮਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਵਜੋਂ ਹਮਲੇ ਅਮਰੀਕਨ ਦਸਤੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਅਮਲ ਬਹੁਤ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਖਾਸ ਮੰਗਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਘੜਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਤੇ ਨਵਾਜਬ ਮੰਗਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮੁਲਕ ਉੱਪਰ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

2003 ‘ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਰਾਕ ‘ਤੇ

ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਰਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ‘ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਸੀਹਾ’ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਲਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਲੰਮੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।—ਸੰਪਾਦਕ॥

ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਰਾਕ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ (ਡਬਲਯੂ.ਐਮ.ਡੀਜ਼) ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲਿਨ ਪਾਵੇਲ ਵੱਲੋਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਦਾ ਨਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜਾਂਚ-ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ।

ਵੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੋਡੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਸਾਅ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੰਗੀ ਜੁਰਮ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਆਹਲਾ ਫ਼ੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸਿਵਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਗਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਲਿਬਨਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ‘ਡਿਕੈਪੀਟੇਸ਼ਨ ਸਟ੍ਰੈਟਜੀ’ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ। ‘ਦੁਸ਼ਮਣ’ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ

ਕਰਨਾ। 2015 ਅਤੇ 2022 ਦੀਆਂ ਗੱਲਬਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਚਾਲ ਸੀ। ਰੂਸੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਵੀ ਇਹ ਚਾਲਾਂ ਬਖ਼ੂਬੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਫ਼ੌਜੀ ਅੰਡਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ‘ਚ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੂਕਰੇਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਰਾਹੀਂ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਮੁਹਤਾਜ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਖਣਿਜ ਭੰਡਾਰ ਹਥਿਆ

ਜੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਕ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਨਿਰੀਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀਆਂ—ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਰਾਕੀ ਫ਼ੌਜ ਅਮਰੀਕੀ/ਨਾਟੋ ਫ਼ੌਜੀ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ‘ਚ, ਇਰਾਕੀ ਫ਼ੌਜ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਅਮਰੀਕੀ ਫ਼ੌਜ ਅੱਗੇ ਗੋਭੇ ਟੋਕ ਦੇਵੇ।

ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਹਾਨਾ ਸਨ। ਇਰਾਕ ਯੁੱਧ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਾਬਰ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੀ—‘ਸੁਰੱਖਿਆ’ ਦੇ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਫ਼ੌਜੀ ਹਮਲਾ। ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟਣਾ, ਸਦਾਮ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ।

ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? 2024 ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ‘ਚ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਅਸਦ ਹਕੂਮਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇੱਧਰ ਟਰੰਪ ਦੇ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਚਾਲ ਖੇਡੀ ਕਿ ਜੰਗ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਰਾਨ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਬਣਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਥੋਪ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਰਾਨ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇ।

ਇਰਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਰੂਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਇਰਾਨ ਆਪਣੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬਿਜਲੀਘਰ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਨੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 15 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਲੱਗਭੱਗ ਤੈਅ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ 48 ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ 13 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਰਾਨ ਦੀ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ, ਬਿਜਲੀਘਰਾਂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ

ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰੇ।

ਇਹ ਸਭ ਇਰਾਕ ਯੁੱਧ (2003) ਵਾਲੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਦਾ ਦੁਹਰਾਵਾ ਹੀ ਸੀ—ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਘੜ ਕੇ ਜੰਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣਾ, ਫਿਰ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ; ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਫੈਲਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ‘ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼’ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ—ਇਹ ਜੰਗੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਥੋਪਣ ‘ਤੇ ਤੁਲੇ ਅਮਰੀਕਨ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ਤਾਂ ‘ਝੂਠੇ ਹਮਲੇ’ (ਫਾਲਸ ਫਲੈਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ) ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੀਅਤਨਾਮ, ਗਰੇਨਾਡਾ, ਪਨਾਮਾ, ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਬਾਰੇ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਘੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਸੱਚੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯੂਕਰੇਨ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕਨ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਪਰ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। 2014 ‘ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੂਸ ਨੇ ਕ੍ਰਾਈਮੀਆ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਟੋ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 2015 ਦੇ ਮਿੰਸਕ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਰਕਲ ਅਤੇ ਹੋਲੈਂਡ ਨੇ ਖੁਦ ਕਬੂਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੂਸ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਦੀ ਚਾਲ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ 2015 ‘ਚ ਹੀ ਯੂਕਰੇਨ ਰਾਹੀਂ ਰੂਸ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਟਰੰਪ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਰੋਕ ਲਈ ਗਈ। ਜਦੋਂ 2021 ‘ਚ ਬਾਇਡਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਅਮਲ ‘ਚ ਲਿਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਫਰਵਰੀ 2022 ‘ਚ ਰੂਸ ਨੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਨਾਟੋ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ।

ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਾਂਗ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਦੇ ਵੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਰੂਸ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਰੂਸ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਬਦਲਣਾ ਸੀ—ਆਰਥਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪੁਤਿਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ

ਲਾਏ ਗਏ।

ਲਿਗਾਜ਼ਾ, ਇਰਾਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇਰਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਹਮਲਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਮਲੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਗੇ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ‘ਤੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਠੱਗ ਟਰੰਪ ਲਈ ਇਹ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ‘ਅਮੁੱਕ ਜੰਗਾਂ’ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਰਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਹੋਰ ‘ਅਮੁੱਕ’ ਜੰਗ ਛੇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਜਾਗਰੂਕ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾੜਵੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਨਹੱਕੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲਜੋੜ ਨੇ ਫ਼ਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪਸਾਰਵਾਦੀ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਘਣੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਵਾਛੜ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਹੀ ਮਲਬੇ ਦੇ ਢੇਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਏ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨਾਲ ਫ਼ਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਧੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸੁਤਰਧਾਰ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜੰਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਅਮੁੱਕ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ-ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੇ ਪੂਰੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਿਣੀ-ਮਿੱਥੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਲੋਕੋਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਹ ਦੇ ਕੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਗੈਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸਟੇਟ ਦੀ ਇਰਾਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਟਾਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੱਛਮੀ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੀ ‘ਸਵੈਰੱਖਿਆ’ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੰਗ ਦੱਸ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਖ਼ਤਰਾ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅਪ੍ਰਸਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ‘ਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਕੀਤੇ

ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੈਣੇ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਤੋਂ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਪਰ ਦਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ? ਦਰਅਸਲ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਭਤਕਾਹਟ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗਿਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਰਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦਾਅਵੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਮਰੀਕੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਏਜੰਸੀ (ਇਓਐਫ) ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਕੂਟਨੀਤਕ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਝੂਠ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਹਮਲਾਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ:

ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀਦਾਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਸਮਰੱਥਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ। ਅਮਰੀਕਾ-ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਧੁਰੇ ਵੱਲੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਹ ਉਲੰਘਣਾ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 2003 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਨਾਟੋ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਰਾਕ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ‘ਵਿਆਪਕ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ’ ਹੋਣ ਦਾ ਝੂਠ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਖ਼ਲਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ-ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲਾਵਰ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਝੂਠੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਘੜ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਤਕਾਲੀ ਫ਼ੌਜੀ ਟੀਚਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਇਹ ਹਮਲਾ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਅਤੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋਟੀਦਾਰ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜੁੰਡਲੀ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਫ਼ਰਾ-ਤਫ਼ਰੀ ਅਤੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟ ਕੇ ਈਰਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਸਰਕਾਰ ਥੋਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ‘ਟਾਕਰੇ ਦੇ ਧੁਰੇ’ (ਇਰਾਨ, ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ, ਸੀਰੀਆ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ) ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਦਬਦਬੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਲ-ਮਿਲਾ ਕੇ, ਇਹ ਨਹੱਕੀ ਜੰਗ ਸਵੈਰੱਖਿਆ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਇਕ-ਧਰੁਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਬੰਧ ਥੋਪਣ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਰਾਕ, ਲਿਬਨਾਨ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜੰਗ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਹਿੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਭੂ-ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਸਾਂਝੇ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦਾ ਮਨਭਾਉਣਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਜੋ ਮੱਧ-ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਘਟਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਭੰਨ-ਘੜ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸਕ ਅਧਿਆਇ ਹੈ। ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਹੇ ਲਈ ਵਰਤਣਗੇ। ਇਸ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹੋੜ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲ ਦੇ ਭਾਅ ਵਧਣ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਚੁਕਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਇਰਾਨ, ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੱਧ-ਪੂਰਬ ਤੱਕ ਰੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਅਮਨਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਪਿਛਾਖਤੀ ਅਮਰੀਕਨ-ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਧੁਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

‘ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਪਤ-ਗੁਪਤੀ ਪ੍ਰੈਸ-ਅਮਲੇ ਦੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਪਾਠ-ਸੁਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਉਤੇ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪੰਥ-ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

... ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਤਕਨੀਕ ਮਗਰੋਂ ਛਾਪੇ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਡਾਟਾ (data) ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚ ਵੀ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਹਾਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।’

ਡਾ: ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ (ਫੀਨਿਕਸ)
fatehgarh1469@gmail.com

ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 26 ਮਾਰਚ 1996 ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਛੇ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ? 1996 ਤੋਂ 2025 ਆ ਗਿਆ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਕਨੀਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ-ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਛਾਪੇ ਤੱਕ, ਛਾਪੇ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਏ.ਆਈ. ਦਾ ਦੌਰ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਭਲਾ ਇਹ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਕਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਜਾਂ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਿੱਖ, ਜਾਗਤ-ਜੋਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਉ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤ ਲਈ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਸਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ 1601 ਤੋਂ 1604 ਤੱਕ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਸੁਦੀ 1 ਸੰਮਤ 1661 (ਸੰਨ 1604) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ‘ਤੇ ਇਸ ਬੀਤ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਥਾਂ ਪੁਰ ਥਾਂ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਦਮਦਮੀ ਬੀਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 6 ਅਕਤੂਬਰ 1708 ਈ. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ

ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਜ਼ਿਕਰ ਭੱਟ ਵਹੀ, ਤਲੰਡਾ ਪਰਗਨਾ ਜੀਂਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੱਟ ਵਹੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਗਿਆਨੀ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਿੰਘ ਬਰਦਰਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਿਖਾਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ, ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਿੰਗ ਵੇਲੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਖੜੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਉਤੇ ਹਤਾਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੀਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਈਆਂ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਧਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲੰਬੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਵਪਾਰੀ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਤਾਂ ਤਾਂ ਨਕਾਸ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅੱਗੋਂ ਬੇਅੰਤ ਉਤਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬੀਤਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ: ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀਤ, ਭਾਈ ਬੰਨੇ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰੀ ਬੀਤ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਬੀਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉਤਾਰੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਬੀਤ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਅਥਵਾ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਉਹ ਅਸਲ ਬੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਗਾਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ’ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵੀ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੰਤਿਕਾ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਚਕ ਅਤੇ ਜੀ.ਬੀ. ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੀਤ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਕਾਈਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖੋ: ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਇੰਦਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਬਿਧਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਥੱਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇੰਦਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤਥਾ ਸਿੰਘਲਦੀਪ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਦਾ ਭਜਨ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਉ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਪਾਈ ਲਈ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਮਤਾ ਕਿਵੇਂ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1952 ਵਾਲੀ ਬੀਤ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵੇਲੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਵਿਚਲੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਏ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ? ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਬੀਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗਲਤੀਆਂ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ?

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਧਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ 31 ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਬੀਤਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਕੁ ਚਿੱਤਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀਤ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ, ਸੰਮਤ 1752 ਜਿਸ ਦਾ ਈਸਵੀ ਸੰਨ 1695 ਬਣਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਕੇਤ ਕਿ ਜਪੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਉ ਕਿਆ ਦਸਤਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੀਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਪੁ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਲਿਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਕਮਾਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੈਡਿੰਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ: ਰਾਗ ਆਸਾ
ਫਿਰ ਉਚਾਰਣ ਵਾਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ: ਮਹਲਾ 1,
ਫਿਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ: ॥ਸੋਦਰ॥

ਇਹੋ ਤਰਤੀਬ ਇਸ ਸਾਰੀ ਬੀਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬੀਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਮੰਗਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਮੰਗਲ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ‘ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦਾ ਮੰਗਲ ਹੈ। ਇਸ ਬੀਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ: ‘ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੋ ਨਾਹੀ’ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ: ‘ਏਹੁ ਭੋਗੁ ਸ੍ਰੀ ਆਦ ਗਿਰੰਥ ਜੀ ਹੈ’ ਅਤੇ ਮੁਖ ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸਾਡੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਾਲੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਨਿਬੇੜਨ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ

ਪਈ ਬੀਤ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚੀ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਲਕੀਰ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਤੀਬ ਵੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਬੀਤ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੀਤ ‘ਜਪੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਦਸਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲ ਹੈ’ ਭਾਵ ਇਹ ਵੀ ਮੂਲ ਬੀਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ

ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਛੋਟੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ, ਫਿਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ‘ਸੋਦਰ॥’ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘੋਖਿਆ-ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉਪਰੰਤ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਆਏ ਪਾਠ-ਭੇਦ

ਲਗਭਗ 1864 ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੱਥ-ਲਿਖਤੀ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤਾਂ 1864 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲਾਲਾ ਹਰਿਸੁਖ ਰਾਇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਬੀਤ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਫਿਰ 1885 ਵਿਚ ਯੰਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲੋਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦੀ ਬੀਤ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ 1893 ‘ਚ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਵਪਾਰੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੇ 1430 ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦੀ ਬੀਤ ਛਾਪੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜੋ ਹਾਸ-ਰਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕਵੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਨੇ ਬੀਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀਤ ਨੂੰ ਛਾਪਿਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਯਤਨ ਹੋਏ। 1875 ਦੇ ਲਗਭਗ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਛਾਪਕਾਂ, ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ - ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ (1875), ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ - ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (1920) ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਲਿਥੋਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਟਕਿਆਂ ਦੇ ਲਿਥੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਟਾਈਪ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ, ਪਾਠ-ਭੇਦ ਗਾਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 145 ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰ ਕੇ ਪਦ-ਅਰਥ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸ਼ਬਦਾਰਥੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ 28 ਮਈ 1936 ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ 15 ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਉਪਰਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਤਾਂ ਮਿਲੀ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੇਚਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਛਾਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 2006 ਵਿਚ ਅਕਾਲ

ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮਤੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ।

ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਛਾਪਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਣ ਅਤੇ ਅਸੁੱਧ ਛਪਾਈ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਤਰਤੀਬ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਕਾਢ ਅਜੇ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਬਲਾਕ ਬਣਵਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਨ 1950 ਦੇ ਕਰੀਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ 1952 ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਛਪਾਈ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਵੀ ਲਾਗਤ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸੈਂਚੀਆਂ ਛਪਦੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਇਕਸਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1952 ਵਾਲੀ ਇਹ ਬੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸੈਂਚੀਆਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਸ ਕੋਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। 1952 ਵਾਲੀ ਬੀਤ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ 25/02/1959 ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਬੀਤ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਲਗਭਗ 700 ਪਾਠ-ਅੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਵੀਂ ਬੀਤ ਦੀ ਛਪਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਪਾਰੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਛਾਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਚੀਫ਼-ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਰਤੀਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਵਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਜ ਹਾਈਕੋਰਟ, ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ 1964 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੀਮਤੀ ਬਲਾਕ ਤੁੜਵਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਪਵਾਈ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਟਕੇ ਆਦਿ ਵੀ ਫਿਰ ਤੋਂ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛਾਪਣੇ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਸੋ ਤੱਤ-ਨਿਚੋਤ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ 1952 ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਛਪਾਈ ਗਈ ਬੀਤ ਅਤੇ ਫਿਰ 1964 ਵਿਚ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅਧੀਨ ਛਪਾਈ ਗਈ ਬੀਤ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ‘ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ

ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ 'ਪਹਿਲੀ ਬੀਬੀ' ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿਛੋਕੜ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਾਦਾ ਬਾਬਾ ਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਘਰ ਅਕਤੂਬਰ 1440 ਵਿਚ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਅਤੇ 1443 ਵਿਚ ਲਾਲ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪੱਠੇਵਿੰਡ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੱਠੇਵਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਸਬਾ ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਾਏ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਹੁਣ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ) ਆ ਗਏ। ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ
ਰਚੇਤਾ: 'ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਡਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼'

1461 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਚਾਹਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ) ਦੇ ਵਾਸੀ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਭਿਰਾਈ ਦੀ ਬੇਟੀ (ਮਾਤਾ) ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੇ 1464 ਵਿਚ (ਬੇਬੇ) ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ 1469 ਵਿਚ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਅਕਤੂਬਰ 1469 ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਾਰੀਖ 15 ਅਪਰੈਲ 1469 ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸਾਖ (ਅਪਰੈਲ) ਵਾਲੀ ਗਲਤ ਤਾਰੀਖ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮੀਣਾ ਦੇ ਪੁਤਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਬੱਚਾ ਨਹਿਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਹਿਮ (ਸੂਤਕ) ਦਾ ਡਰ ਪਾ ਕੇ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਭੋਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚੁਪਚਾਪ ਮੰਨ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਵਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਬਚਪਨ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਭਾਗਾਂ (ਹਿੱਸੇ) ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਪਤਦਾਦੀ ਤੇ ਨਾਨੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸਾਲ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਲਾਡ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ, ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਬਾਪ ਬਣਿਆ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਣ ਦਾ ਸੁਖ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ 1504 ਤਕ ਤਲਵੰਡੀ (ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ ਰਹੇ; ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੂਰਿੰਦ ਦੀ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਤੇ ਲੱਖਮੀ ਦਾਸ ਦੀ 7 ਸਾਲ ਸੀ। 1504 ਤੋਂ 1507 ਤਕ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਅਤੇ 1507 ਤੋਂ 1521 ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਦਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ

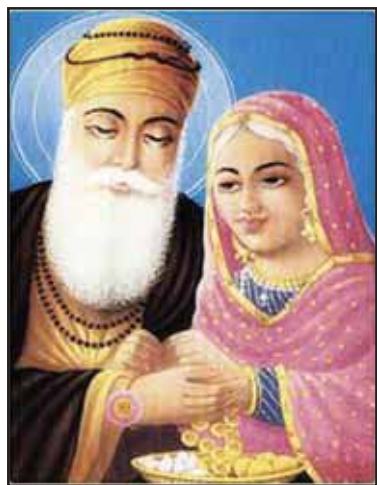
ਮਿਲੇ ਸਨ 1516 ਵਿਚ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਬੀਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ (ਸ਼ਾਇਦ) 1522 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕਰੀਬਨ 80 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਜਨਮ 1440 ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ 1440 ਤੋਂ 1445 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ; ਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ 1522 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਵੇਂ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਾਹਿਰਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਾਂ ਮਾਣਮੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਅਜ਼ਮਤ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸਿਰ ਦਰਅਸਲ ਉਸ ਮਾਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਝੁਕਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖਿਡਾਇਆ, ਸਿਆਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੂਝ ਵੀ ਵੇਖੀ, ਉਸ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਵੀ ਵੇਖੀ, ਉਸ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਲਏ। ਹਰੀ-ਭਰੀ, ਨਿੱਘੀ, ਸਬਰ ਵਾਲੀ, ਮਹਾਨ ਮਾਂ ਸੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਮਾਤਾ।

ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਜਾਂ ਭਰਾ ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ।

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਨਾਰੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਨਾਨਕੀ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਦੇ ਹਿਤ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅੱਖ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਰ ਤਕ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਾਸ ਨੂਰ ਦੀ ਭੈਣ ਹੋਣ ਦਾ

ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਣ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੇ 15 ਕੁ ਸਾਲ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਭਰਾ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਵੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਨਾਨਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ ਪਰ 1504 ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਭੈਣ ਵੀ ਅਖਵਾਉਣ ਲਗ ਪਈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਆਲਮ-ਫ਼ਾਜ਼ਲ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਇਲਮ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿਖਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਸਕੂਨ, ਮਾਣ ਤੇ ਅਣਖ ਉਸ ਭੈਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਨਿੱਕਤੀ ਜਿਹੀ, ਬਾਲਤੀ ਜਹੀ। ਇਹ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਬਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਦ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹਾਂ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਕੇ ਮਦਰ ਦੇਸ (ਪੰਜਾਬ) ਮੁੜਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵੀਰ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਬਚਪਣ ਵਿਚ ਵੀ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਭੈਣ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪਰਸਾਏ ਛਕਣ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਵਿਚ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਭੈਣ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ। ਜਦ ਤਕ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਮਾਣ ਕਿਸੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮੁੜ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਪੰਥਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? 1964 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ 'ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਤੇ ਗੁਪਤ-ਗੁਪਤੀ' ਪਾਠ-ਸੁਧਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਉਕਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਗਾਹ ਕੀਤਾ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀਤ ਨਾਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਪਾਠ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਦਮ ਕਰ ਕੇ 1975 ਵਿਚ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ, ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਛਪਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ 5000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਬਣੇ, ਨੇ ਲਿਖੀ। ਇਸ

ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਅਫਸੋਸ! ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਪੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਪੰਥ ਦਰਦੀ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਕਾਪੀਆਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕੁੱਝ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਕੋਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਸੂਚੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਲ ਕਾਪੀ ਦਾਸ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦਮ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ, ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

1995 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ, ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬੀਤਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸੈਚੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸ. ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ 7 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ

ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 1100 ਪੰਨਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 1996 ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਵੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਧੂੜ ਹੋਣ ਦੱਬ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ।

ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾੜਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਤਾਂ ਕੂਕਦੇ ਕੂਕਦੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲੰਬਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਂਝਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਾਸ ਕੋਲ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀਤਾਂ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਬੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੇਚਣ ਦੇ ਆਰੋਪ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹਨ, ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀਤਾਂ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਗਭਗ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤੀ ਬੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜੋ ਲਗਭਗ

600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਦਾਸ ਕੋਲ ਸਾਂਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਲਦ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵੈਬਸਾਈਟ

(gurugranthsahib.study) 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਬੀਤਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਬੇ-ਖ਼ਬਰ ਕੁੱਝ ਵੀਰ ਗਲਤ-ਫਹਿਮੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬੀਤਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੁਫ਼ਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਬੋਧਣ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀਰ ਆਪਣੀ ਹਠ-ਧਰਮੀ ਛੱਡ ਕੇ ਧੀਰਜ-ਤਹੱਮਲ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਤਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਦੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਅਪੀਲ

ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਉਕਾਈਆਂ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਰੂਪ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰਿਆਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪਾਠ-ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸੁਧਾਈ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਆਈ। ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਗਭਗ 325 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਾਂਸਟਾਂਟੀਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗਿਰਜਾ ਕੌਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਜਰੋਮ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਤੀਜੇ ਖਲੀਫੇ ਹਜ਼ਰਤ ਉਸਮਾਨ ਬਿਨ ਅੱਫ਼ਾਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ (632 ਈ.) ਵਿਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਆਖਰ ਕਿਉਂ? ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਮੂਲ ਕਾਪੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਉਤਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਂਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਗਲਾ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਲਤੀਆਂ ਕੇਵਲ ਛਪਾਈ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਤੁਰੰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ, ਸੁਚੇਤ ਹੋਈਏ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਈਏ!

ਖੇਤੀ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਝੋ ਏਥੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ, ਛੱਪੜਾਂ ਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਖੜੀ ਹੈ। ਦਾਣੇ-ਫੱਕੇ ਤੇ ਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਫਿਰ ਨਕਦੀ ਫਸਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਕਸਰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਰੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਏਥੇ ਮੋਰਚੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਮੋਰਚੇ ਤੱਕ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਯਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਖੂਬ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, 'ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ, ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਪਾ'। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਮੀਂਹ ਨਾ ਵਸਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਅਖਬਾਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸੋਕਾ ਜਾਂ ਸੋਕੜਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਠੇਠ ਸ਼ਬਦ 'ਔਂਤ' ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਔਂਤ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਪਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹਰਿਆਵਲ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਰੁੱਖਾ-ਸੁੱਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ,

ਹੰਸਾਂ ਨਾਲ ਟਟੀਹਰੀ,
ਕਿਉ ਪਹੁਚਹਿ ਦਉਤੀ
ਸਾਵਣ ਵਣ ਹਰਿਆਵਲੇ
ਅੱਕੁ ਜੰਮੇ ਅਉਤੀ
ਤੇ ਵਾਰਿਸ ਸਾਹ ਅਨੁਸਾਰ,
ਕਦੀ ਲਏ ਹੁਲਾਂ ਕਦੀ ਝੂਲਦਾ ਏ, ਕਦੀ ਰੋ ਪਿਆ ਕਦੀ ਹੱਸਿਆ ਏ।

ਵਾਰਿਸ ਸਾਹ ਕਿਰਸਾਨ ਜਿਉਂ ਹਣ ਰਾਜੀ, ਮੀਂਹ ਔਂਤ ਦੇ ਦਿਹਾਂ ਤੇ ਵੱਸਿਆ ਏ।

ਭੂਤਕਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਔਂਤ ਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਲ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਔਂਤ ਕਾਰਨ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਘੁੰਮਣ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾ ਵਸੇ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੁੰਮਣ ਨਾਮੀਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹਰਿਆਵਲ ਤੇ ਛਪੜੀ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੀਂਹ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਫੂਕੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੋਡਕ-ਮੋਡਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਰਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਔਂਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰੀਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਲੋਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਗੋਹਾ ਸੁੱਟਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ 'ਗੋਹਿਆ ਰਾਲੀ ਖੇਡਣਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ

ਔਂਤ ਲੱਗਣੀ

ਲਈ ਚੌਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਉਬਾਲ ਕੇ ਜੱਗ (ਯੱਗ) ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹਕ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। 'ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਔਂਤ ਲੱਗ ਗਈ ਕਹਾਵਤ ਹੈ' ਤੇ ਇਸ ਔਂਤ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰੰਗੀਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ,

ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਦੀ ਔਂਤ ਸੀ ਮੀਂਹ ਵੁਠਾ,
ਲੱਗਾ ਰੰਗ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ਕ ਬਗੀਚਿਆਂ ਨੂੰ।
ਫ਼ੌਜਦਾਰ ਤਗੱਈਅਰ ਬਹਾਲ ਹੋਇਆ,
ਝਾਤ ਤੰਬੂਆਂ ਅਤੇ ਗਲੀਚਿਆਂ ਨੂੰ।
ਵੱਲਾਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਸਬਜ਼ ਹੋਈਆਂ,
ਵੇਖ ਹੁਸਨ ਦੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੇ ਪੀਚਿਆਂ ਨੂੰ।
ਵਾਰਿਸ ਵਾਂਗ ਕਿਸ਼ਤੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਾਂ ਮੈਂ,
ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹ ਦਿਆਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ।

ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਮੀਂਹ ਯਾਨੀ ਹੜ ਜਾਂ ਪਰਲੇ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਠੇ ਢਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਸਲਾਂ ਉਜੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਿੱਕੜ-ਚੁੜਕ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਚਾਲ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮੌਸਮਾਂ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਛੇ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਈਤਿ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹਨ: ਔਂਤ, ਹੜ੍ਹ, ਟਿੱਡੀ ਦੱਲ, ਚੂਹੇ, ਤੋਤੇ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਔਂਤ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ। ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚਿਰਕਾਲ ਤੱਕ ਦੁਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਝਲਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਵਰਿਆਂ ਦੀ ਉਕਤੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵੈਦਿਕ ਕਥਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇਵਾਪਿ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨਾਮੀਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਾਪਿ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਐਪਰ ਰਾਜ ਮਿਲਿਆ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੂੰ, ਦੇਵਾਪਿ ਵਿਚਾਰਾ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਔਂਤ ਲੱਗ ਗਈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੂੰ ਜਿਤਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜੇਠੇ ਭਰਾ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਜੋ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਦੇਵਤੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਵਰਸਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੇ ਦੇਵਾਪਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ। ਦੇਵਾਪਿ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਯੱਗ ਕਰਾ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੀਂਹ ਦੀ ਖੂਬ ਝੜੀ ਲੱਗੀ।

'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਨੇ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਵਰਖਾ ਦਾ ਅਭਾਵ'

ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਔਂਤ 'ਮੀਂਹ ਨਾ ਵਸਣ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਸੋਕਾ, ਖੁਸ਼ਕਸਾਲੀ' ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਔਂਤ ਤੋਂ ਔਂਤਨਾ ਕਿਰਿਆ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੋਕਾ ਲੱਗਣਾ ਤੇ ਔਂਤ ਕਾਰਨ ਚਰੀ ਦਾ ਜਹਿਰੀਲਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਚਰੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅਫਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਔਂਤ ਲੱਗਣਾ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਮੀਂਹ ਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਭਾਵ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬੁੜ, ਕਮੀ, ਕਿਲਤ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ

ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, 'ਡਰੋਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੰਘੀ ਦੀ ਡਾਢੀ ਔਂਤ ਹੈ'। ਕਾਵਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫੀਰੋਜ਼ ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ ਲਿਖਦੇ ਹਨ,

ਔਂਤ ਏਦਾਂ ਹੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਾਰੀ ਰਹੀ,
ਰੁਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ।
ਪਹਿਲਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਜਾਪਦੈ,
ਇੱਥੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸੁੱਕ ਜਾਣਗੇ।

ਅਸੀਂ ਔਂਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਗਜ਼ਬ ਹੈ ਕਿ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਨਣ ਲਈ ਮੈਂ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੋ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ 'ਅਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ' ਤੋਂ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ 'ਅਉਤ' ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਨੇ 'ਅਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ' ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸੰਗਤੀਆਂ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਵਿਚ ਆਮ ਹਨ। ਖੈਰ, ਅਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ, ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅਗੇਤਰ 'ਅ' ਜਾਂ 'ਅਨ' ਕਾਸੇ ਦਾ ਅਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਨਾਦਰ ਵਿਚ। 'ਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੀ, ਮਰਾਠੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਉੜੀਆ ਆਦਿ ਵਿਚ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਕਵੀ ਸੂਰਦਾਸ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੋਕੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, 'ਸਬ ਜਾਦੋਂ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਸੋਯਹ ਕਹਯੋ ਸੁਫਲਕ ਸੁਤ ਜਹੋ ਹੋਈ, ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਤਿਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੋਤਿ ਨਹੀਂ ਯਹ ਜਾਨਤ ਸਬ ਕੋਈ'।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਮੀਂਹ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਖਾ ਜਾਂ ਬਰਖਾ, ਬਾਰਸ਼) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਧਾਤੂ *ਵਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਸਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਰ ਧੁਨੀ ਦੇ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵਸਣਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ। ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਵਸਣਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰਥ ਰਹਿਣਾ, ਆਬਾਦ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਧਾਤੂ *ਵਸ (ਰਹਿਣਾ, ਵਸਣਾ) ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਂ ਬਦਲਦੇ ਬਦਲਦੇ ਇੱਕਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਮਨਾਮ/ਸਮਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। *ਵਰਸ਼ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰ੍ਹਨਾ, ਬਰਸਣਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ। ਵਰ੍ਹਨਾ ਤੇ ਬਰਸਣਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਅਰਥ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਂ ਡਿਗਣਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਿਲਣਾ ਦੇ ਭਾਵ ਆਏ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਬਰਸਣਾ, ਧੰਨ ਵਰਸਣਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਤੇ ਗਾਲਾਂ, ਝਿੜਕਿਆਂ ਜਾਂ ਕੁੱਟ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਪੈਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤ ਬਣਿਆ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਰਸ਼+ਰਿਤੁ ਤੋਂ। ਰਿਤੁ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰੁੱਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਬਰਸਾਤ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਵਿਕਸਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ: ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੌਸਮਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਟ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਪਰਲੀ ਛੱਤ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਛਤਤਾ। ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਤਿਰਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਛੜ, ਬਾਛੜ, ਬੁਛਾੜ ਵੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰ੍ਹਾ, ਵਰਸ਼ ਤੇ ਬਰਸ ਵੀ ਏਥੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਮੁਹਾਰ ਇੱਕ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਰੁੱਤ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਰੁੱਤ ਤੱਕ ਦਾ ਅਰਸਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਵਰੋਸ ਸ਼ਬਦ (ਜਿਵੇਂ ਬਾਲ-ਵਰੋਸ, ਬੁਢ-ਵਰੋਸ) ਵਿਚ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮਰਨੇ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਬਰਸੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਸੀ ਉਤੇ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਵਰ੍ਹੀਣਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਗਿਣਾਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਰਖਾ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਆਏ ਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ। *ਵਰਸ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦੇ ਹੀ ਭਾਵ ਹਨ। ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੋਂ ਪਾਲੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਣਾਵੁਠਿ/ਅਣਾਵਿਠਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜੋ ਸਿੰਧੀ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਅਣਾਠੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਲਿਲੀ ਟਰਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦ ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰੁਕਤ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਔਂਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਅਨਾਈ' ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਥੇ ਢੁਕਦਾ ਹੈ। ਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੋਂ ਪਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵੁਠੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ। 'ਸੁਟ' ਧੁਨੀ 'ਠ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਸੇਠ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਰਸਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੁਠੀ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਵੁਠੀ, ਵੁਠਾ, ਵੁਠਿਆ ਵੁਠੀਆ, ਵੁਠੇ, ਵੁਠੈ ਆਦਿ। ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ, 'ਮੀਂਹ ਵੁਠਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ' - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ; ਵੁਠੈ ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ ਨਿਤਿ ਸੁਰਹੀ ਸਾ ਧਨ ਦਹੀ ਵਿਲੋਵੈ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦੇ ਭਾਵ ਵੀ ਹਨ। ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੋਂ ਔਂਤ ਸ਼ਬਦ ਬਣਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਧੁਨੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਅਲੋਪ ਹੋਈਆਂ। ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰ ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋਈ 'ਸੁਟ ਧੁਨੀ ਤ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਵ ਧੁਨੀ ਓ ਵਿਚ ਬਦਲੀ। ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ > ਆਵਿਸ਼ਟ > ਆਵਿਠ। ਔਂਤ > ਔਂਤ।

ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਭਾਰੋਪੀ ਵੀ ਕਲਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ *hewers, wers ਜਿਹੇ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ਘੜੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗਰੀਕ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਨਾਤੋਲੀਅਨ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕੈਲਟਿਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਏਥੇ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਕੁਝ ਪੈਂਡੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਥੱਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਏ...

ਚਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਿਕ ਜਿਹੀ ਔਰਤ ਅਕਸਰ ਹੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਗਰਿੱਲ 'ਤੇ ਕੂਹਣੀਆਂ ਰੱਖ ਖਲੋਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ...ਮੈਨੂੰ ਲੱਘਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੁਸਕੁਰਾ ਪਿਆ ਕਰਦੀ...! ਮੈਂ ਨਜਰਾਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦਾ...ਫੇਰ ਅਗਾਂਹ ਜਾ ਕੇ ਪਰਤ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜਰਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ...!

ਉਸ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਜਿਗਿਆਸਾ ਵੱਸ ਓਸੇ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਮੇਰੀ ਰੁਟੀਨ ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਿਆ...!

ਨਾਲ ਦੇ ਖਾਸ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਆਖਦੇ...ਜੇ ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ...ਅੱਜ ਕੱਲ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਲਦਾ ਏ...!

ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਓਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾ ਨਾਗਾ ਓਥੇ ਹੀ ਖਲੋਤੀ ਹੁੰਦੀ...!

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਇੱਕ ਵੇਰ ਫੇਰ ਗਰਿੱਲ ਉਤੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਇਆ ਤੌਲੀਆਂ ਭੁੰਜੇ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤਾ...ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝ ਓਥੇ ਹੀ ਖਲੋ ਗਿਆ...ਏਧਰ-ਓਧਰ ਵੇਖਿਆ...ਤੌਲੀਆਂ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਗੇਟ ਖੜਕਾ ਦਿੱਤਾ...!

ਘੜੀ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਉਸਨੇ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਤੌਲੀਆਂ ਫੜਿਆ ਤੇ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਦਾ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ' ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ।

ਲਿਆ...!

ਹੁਣ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਪਗ ਹਰ ਰੋਜ ਹੀ ਵਾਪਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ...!

ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਉਹ ਤੌਲੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਸਿੱਟਦੀ...ਮੈਂ ਚੁੱਕਦਾ ਤੇ ਗੇਟ ਖੜਕਾ ਦਿੰਦਾ...ਘੜੀ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਤੇ ਤੌਲੀਆਂ ਫੜ ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ...!

ਇੱਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ...!

ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਓਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਫੇਰ ਵਾਪਰਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਗੇਟ ਖੜਕਾ ਕੇ ਇੰਤਜਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਿਆ...!

ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਵੇਹੜੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੰਮੇ ਪਏ ਸਨ...ਮੈਨੂੰ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਝਾਕਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਠ ਪਏ ਤੇ ਕੋਲ ਸੱਦ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਪੁੱਤਰ ਤੂੰ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ ਏ...! ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ

ਗੱਲ ਤੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਜਾਵੇ...ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਚੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ...ਫੇਰ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਇੰਦਰਾ ਮਰੀ ਇਹ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਧੀ ਦਸਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ...ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੁਬਾਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਮੇਰੇ ਫੈਕਟਰੀ ਗਏ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ...! ਪਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡ-ਟੁੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ...ਉਸ ਦਿਨ ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਏ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਮੇਰੀ ਇਸ ਧੀ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਤੌਲੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਈ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ...!

ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸਦਾ ਨਿੱਕਾ ਭਰਾ ਓਹੀ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤੌਲੀਆਂ ਫੜਨ ਬਾਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਨਿੱਕਲਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਕਮਲੀ ਮਗਰੋਂ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ...ਮੁੜ ਆ ਵੀਰੇ...ਬਾਹਰ ਉਹ ਖੋਲੋਤੇ ਨੇ...ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ...! ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ...ਇਸਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਲੁਕਾਈ ਰੱਖਿਆ...ਮੁੜ ਕੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਸਵਾਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਵੀਰ ਦੇ ਸੜ ਚੁਕੇ ਵਜੂਦ ਅਤੇ ਬਾਂਹ ਦਾ ਕੜਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ...!

ਏਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤੌਲੀਆਂ ਫੜਾਉਣ ਗੇਟ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਏਹੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕਈ ਵਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਾਹ ਗਿਆ ਨਿੱਕਾ ਵੀਰ ਸ਼ਾਇਦ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੋਵੇ...!

ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤੇ ਅੱਪੜ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਆਸਮਾਨ ਤੇ ਉਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਧਰਤੀ ਆਪਣਾ ਸੀਨਾ ਪਾਤ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਲਾਂਗਰਾ ਹੀ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਸਮੇਂ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਤੌਲੀਆਂ ਫੜਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਅੱਜ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਹੰਸੂ ਸਨ...!

ਸੋ ਦੋਸਤੋ ਹਯਾਤੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੈਂਡੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਥੱਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਏ...ਅਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਖੁਦ ਦੀਆਂ ਨਜਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗਿਆਂ ਇਨਸਾਨ ਭੋਏ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਐਸੀ ਡੂੰਘੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਦਾ, ਜਿਸਦਾ ਬੱਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ...!

‘ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਉਮੀਦ ਪਾਲਣਾ – ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸੌਦਾ’

(ਤਿਹਾੜ ਜੇਲੂ ਵਿਚੋਂ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ):

ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਜੋ ਮੈਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ, ਉਹ ਫਿਰੋਦਰ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਨ ‘ਦਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਦਿ ਡੈਡ’ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਦੁਆਰਾ ਰੂਸ ਵਿਚ ਕੱਟੀ ਕੈਦ ਦੀ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਕਥਾ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਲਗਭਗ 150 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਚ ਕੰਬਾਉ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਅਨੁਭਵ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਘੱਟ ਬਦਲੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 150 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ

ਅਨੁਵਾਦ – ਅਮਰਜੀਤ ਬਾਜੇਕੇ
ਫੋਨ: 94178-01985

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।

ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ — ‘ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੇ ਮੜ੍ਹੀ ‘ਚ ਦਫਨ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।’

ਕੈਦ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਜਿਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਬਰਿਸਤਾਨ’ ਆਖਣ ਲਈ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ‘ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਘਰ’ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇੱਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਬੰਦ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਜਿਓਂ ਲਿਆ, ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੇਚੈਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਆਏ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਿਤ-ਚਿਤਾ ਤੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਹ ਬੁਨੇ (ਬਨੇਜੋਤਸਨਾ ਲਾਹਿਰੀ) ਸੀ। ਪਰ ਐਸੇ ਦਿਨ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਆਪਣੇ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਢਾਹਸ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਢਾਹਸ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੇਚੈਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਬਿਤਾਏ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਝ ਆਈ।

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕੈਦ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ

ਉਮਰ ਸਮੇਤ ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਗੈਂਗ’ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਉਹ ਇਕ ਜ਼ਹਿਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਘੋਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਇਨਸਾਨੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵਾਲੀ ਇਸ ਕਮਾਲ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਮਰਜੀਤ ਬਾਜੇਕੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।—ਸੰਪਾਦਕ

ਕਿ ਇਕ ਲੰਬੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਜੁਲਾਈ 2021 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜਿਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਲਈ ਜਿਵਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਉਮੀਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

‘ਮੇਰੀ ਜੇਲੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਮਨਪਸੰਦ ਚਿਤਰਮਣੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹਿੰਮਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।

ਜੇ ਕੈਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਇੱਕ ਆਮ ਆਜ਼ਾਦ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ: ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਿਓਂ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੈਦੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਦੀ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇਲੂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਉਹ ਕੈਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਲੰਬੀ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਸੀਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਨ ਯੋਗ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਹਰ ਕੈਦੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹੀਏ ਤਾਂ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਉਹ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ 55 ਦੀ ਉਮਰ ‘ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੇ ਉਰਜਾਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ 35 ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੈ।

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ‘ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਤਰੱਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ

ਜਿਓਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦ ਗਵਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜੇਲੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ।’

ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਉਮੀਦਵਾਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦ ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਤਾਰਕਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਉਮੀਦ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਸੌਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਉਮੀਦ ਰਖੋ, ਓਨੀ ਉੱਚਾਈ ‘ਤੇ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਧਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਨ ਨਾ ਰਹਾਂ।

ਪਰ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਜਿਓਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਰਖਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਬੇਇੱਤਹਾ ਉਮੀਦਵਾਨ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਿਲਕੁਲ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ਉਹ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰੰਗ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪਿਛਲੇ 29 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਅਕਸਰ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰੋਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਕਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਮੌਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਾਫੀ ਨਾਲ ਉਹ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰੋਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਸੋ ਉਹ ਜਿਓਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਜੇਲੂ ਆਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ 20 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ 50 ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਉਹ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ (ਸ਼ਾਰੀਰੀਕ ਕੰਮ) ‘ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਭਾਵ ਮਹਿਸੂਸ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰੋਜ਼ ਦਰ ਰੋਜ਼, ਉਹ ਇਹੀ ਜੀਵਨ ਜੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਲੰਘਣੀ ਹੈ।

ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਉਸਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਲੀਨ ਸੀ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ?

ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੈਦ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ,

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਲੱਭ ਕੇ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਾਫੀ ਵਿਚ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਪਰੋਲ ਦੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਫਰਲੋ (furlough) ਦਾ ਹਕਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਫਰਲੋ ਜਾਂ ਜੇਲੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਇੱਕ ਐਸਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜੋ ਜੇਲੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਇਜਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅਧੀਨ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 3 ਸਾਲ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਬਿਤਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਣ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਜੇਲੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਹਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਵਾਰੀ 3 ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ, ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰੀ 2-2 ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ।

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਫਰਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਰੋਲ ਸੀ ਨਾ ਫਰਲੋ, ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਖੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਉਹ ਜੋ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਥੇ ਤਿਹਾੜ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਫਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੇਲੂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਲੋਕ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜੇਲੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਈ ਸਾਲ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਫਿਰ ਫਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਚਾਹੇ ਜੇਲੂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਉਮੀਦ ਰੱਖੇਗਾ।

ਇਹ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਉਮੀਦ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲੋਚਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ।

ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅੱਧਾ ਦਹਾਕਾ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪੈਣ, ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਣ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਪਛਾਣੇ ਨਾ ਜਾਣ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਗੁਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸਮਝ ਲਵੇ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ।

ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਸਮਾਂ ਸਾਡੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ...?

(ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ JNU ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਸਕਾਲਰ, ਜੋ 2020 ‘ਚ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਹੈ।)

ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ? ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਰੋਂਦੀ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਇਹੋ ਸੋਚਿਆ। ਸੋਚਦਿਆਂ-ਸੋਚਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਿਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਬਣੇ ਦਿਨਾਂ ‘ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵੇਖ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ। ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤ ਗਏ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਖੋਰੇ ਕਿਉਂ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨੀ ਕਰਦਾ ਉਹਦਾ

ਹਾਏ ਰੱਬਾ! ਇਹ ਸਭ ਮੇਰਾ ਖਹਿਤਾ ਕਿਉਂ ਨੀ ਛੱਡਦਾ ਪਿਆ? ਇਹ ਸੋਚਾਂ, ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨੀ ਹੋਈ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਦੋਂ ਉਹਦਾ ਰੋਣਾ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਤਾ ਹੀ ਨੀ ਲੱਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ‘ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਨਾ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ?’ ਜਦ ਬਲਦੀਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਲੀ

ਪਸੰਦ ਐ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬੜੀ ਵਾਰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਐ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਧਰ ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਬੁਲਾਈ ਪਰ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋੜ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ‘ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਐ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਐ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਾਕ ਲੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਕੁੱਝ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਲੰਮੀ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦਫ਼ਤਰ ਗਈ ਸੀ ਸਭ ਨੇ ਇੱਥੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਨੀ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਰਸ ਜਿਤਾਉਣ ‘ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨੀ ਛੱਡੀ ਕਿਸੇ, ਪਰ ਵਰ੍ਹੇ ਲੰਘ ਗਏ ਕਾਲਜ ‘ਤੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੀ ਤੇਨੂੰ। ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ

‘ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ’

ਕੰਮ ਨਾਲ ਜੁਤਿਆ ਰਾਬਤਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਸੀ ਖੋਰੇ ਤੇਨੂੰ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ? ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਲੰਮਾ ਮੈਸੇਜ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ, ‘ਜਦ ਤੂੰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਚੰਗੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਵਥੇਰੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤੇਰੀਆਂ ਉਦਾਸ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਇਹ ਚੁੱਪ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਖਿੱਚਦੀ ਐ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂ। ਖੋਰੇ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਬਸ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਜਿਹਾ ਨੀ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਚ ਟਾਇਮ ਤੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਆਇਆ ਸਾਂ ਤੂੰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੀ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਮੈਂ ਦੂਰ ਖੜਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਆਖਾਂ, ‘ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੀ ਦੁੱਖ

ਐ ਤੇਨੂੰ? ਮੈਂ ਹੈਗਾਂ ਤੇਰੇ...ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਆਖ ਨੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਬਾਅਦ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇਰਾ ਫਿਕਰ ਤੇ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਐ। ਤੇਰਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇੱਕ ਪਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਮੋਢਾ ਮਿਲਿਆ ਐ ਰੋਣ ਲਈ। ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਚੰਗੀ ਜਿਹੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੇਨੂੰ ਕੁੱਝ ਕਹਿੰਦੀ, ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜਦ ਬਲਦੀਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ ਮੈਂ ਸਾਲ ਭਰ ਉਹਦੇ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਇੰਡੀਆ ਆਏ ਦੇ ਪੈਰ ਤੱਕ ਫੜੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਮੈਂ ਡਿਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ‘ਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਿਸ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਲੈਂਦੀ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲੀਨਿਕ ‘ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋ ਲੈਣ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਬਸ ਘਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਘੱਟਿਆ

ਤੱਕ ਬਾਬਰੂਮ ‘ਚ ਬੈਠ ਰੋਂਦੀ ਕਦੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸੌਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟੇ ਰੋਂਦੀ ਸੀ ਖੋਰੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਸੰਭਲ ਗਈ ਸਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੁਨੇਹੇ ‘ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਵੀ ਇੱਕ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਹੀ ਐ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਪੀੜ ਨੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਝੱਲੀ। ਇਹ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤੇਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਮੁਹੱਬਤ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਮਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਐ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਬੰਦਾ ਕਮਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਕਮਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੋਗਾਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ‘ਤੇਰੇ ਕਲੀਨਿਕ ‘ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋ ਲੈਣ ਦੇ ਬਸ। ਹੱਸਦਾ-ਹੱਸਦਾ ਕੌਣ ਅੱਖਾਂ ਭਰਦਾ? ਬੰਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ‘ਤੇ ਹੱਕਦਾਰੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਐ ਮੁਹੱਬਤ ‘ਤੇ ਨੀ। ਮੈਂ ਸੰਭਲ ਗਈ ਹਾਂ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ‘ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ’ ਐ ਪਰ ਮੈਂ ਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਹੋਵੇ

—ਰੁਪਿੰਦਰ

50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ

ਜਦੋਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ

25 ਜੂਨ 1975 ਦਾ ਦਿਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੋਲਣ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚੋਰਾਹੇ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵੇਚਣ ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੈਂਫਲਿਟ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਰਹੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸੇ ਰਾਤ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂ ਧਤਾਧਤ ਫਤ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ

ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਅ
ਫੋਨ- +1 219-900-1115

ਗਏ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਉਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸਖ਼ਤਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਿਹਾ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹਰ ਵਿਰੋਧੀ ਉਪਰ ਮਤਿਆ ਗਿਆ।

ਕੋਈ ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਇਦ 22 ਮਈ 1975 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਨੇੜੇ ਸੂਰਾ ਨੁਸੀ ਲਾਗੇ ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਸਾਂਝ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਜਿੰਦ (ਕਾਲਾ ਸੰਘਿਆਂ) ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਜਿੰਦ ਤਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਟਾਊਟ ਤ੍ਰਿਲੋਕਾ ਤੇ ਸਾਧੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਘਬਰਾ ਗਏ ਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਗੁਪਤਵਾਸ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖ਼ਬਰਸਾਰ ਲੈਂਦਾ ਰਵਾਂ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵਸਤੂ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ।

ਪਰ ਹੁਣ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ? ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਰਾਏਪਰ ਦਾ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ) ਜਲੰਧਰ ਵਕੀਲ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਜਲੰਧਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਐਸ.ਐਮ.ਓ. ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਖ਼ਤਰੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਦਾ। ਖੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਹਾਂ। ਬੱਸ ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਸਾਂਝ ਨੂੰ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਾਰਣ ਹੁਣ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਣਾ। ਕਾਮਰੇਡ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ਤੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਪਤਵਾਸ ਸਾਥੀ ਹੋਰ ਵੀ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਏਪਾਰਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲ੍ਹੀ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਜੋ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਲਬੀਰ ਵਰਗੇ ਦੇਗਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਲਬੀਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਮਰਹੂਮ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਈ।

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਿਉਂ ਲਾਈ ਗਈ?

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਰੇਲੀ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਧਰ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਵੱਡੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇਖ ਕੇ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਤੇ ਉਸਦੇ ਆਕਾਰਸ਼ ਦੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਉਪਰ ਬਰਾਬਰ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਧਰ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੁਤ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਤਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਗਰੁੱਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਹਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਜਬਰੀ ਨਸਬੰਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਖੇ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ

ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਬੁੱਢਿਆਂ, ਛੁੜਿਆਂ

ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਫਤ ਕੇ ਨਸਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਵੀਹ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਜਿਸਦਾ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਉਸਨੇ 'ਗਰੀਬੀ ਹਟਾਓ' ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ 'ਗਰੀਬ ਹਟਾਓ' ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਲੋਕ ਕਵੀ ਜੁਗਿੰਦਰ ਮਤਵਾਲੇ ਨੇ ਗਾਣਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ:

‘ਵੀਹ ਨੁਕਤੇ ਅੰਮਾਂ ਦੇ, ਨੁਕਤੇ ਪੁੱਤਰ ਪੰਜ ਬਣਾਏ

ਬਾਕੀ ਉਡ ਗਏ ਨੁਕਤੇ, ਨੁਕਤਾ ਇਕੋ ਭੜਬੁ ਪਾਏ।’

ਇਹ ਗੀਤ ਬੜਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਉਪਰ ਇਹ ਗੀਤ ਗੂੰਜਣ ਲਗ ਗਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਵੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਕੱਢੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹਤਿਆਜ਼ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਅਰਧ ਗੁਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਕਾਲੇ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਨਾਹਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭਰ ਦਿੰਦੇ। ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਫਤ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੌਕਸੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ। ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ

ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ- ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲੇ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਰਕਰ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ

ਲੰਮੀ ਬੱਧਰੀ ਵਾਲਾ ਝੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕੁਤਤਾ ਪਜ਼ਾਮਾ ਤੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਅਜਿਹੀ ਵਾਪਰੀ। ਮਾਣੁਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਇਕ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਕੂਲਿੰਗ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਘੇ ਪੁਰਾਣੇ ਆਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵੱਲ ਦੀ ਬੱਸ ਲੈ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਗਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਵੀ ਬਸ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲੰਮੀ ਬਧਰੀ ਵਾਲੇ ਝੋਲੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ (ਕੁਤਤਾ ਪਜ਼ਾਮਾ ਆਦਿ) ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੈਂਟ-ਸ਼ਰਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੂੰ ਕੋਸ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਾਘੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਸ ਥਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਥਾਣੇ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਸਾਡਾ ਸ਼ੱਕ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੈਲਾਅਰ ਫੋਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ। ਸਾਡਾ ਸਾਹ ਵਿਚ ਸਾਹ ਆਇਆ ਤੇ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਵੇ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਪੈਂਟ ਕਮੀਜ਼ ਪਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਦੁਆਬੇ ਵਾਲੇ ਮਾਲਵੇ ਜਾਂ ਮਾਝੇ ਜਾਣ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਤਤਾ ਪਜ਼ਾਮਾ ਤੇ ਪਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਰਨੇ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਨੂੰ 'ਸਮੋਸਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਹਾਸਾ ਆਉਣਾ।

ਸਾਈਕਲ ਉਪਰ ਹੀ ਤੀਹ-ਚਾਲੀ

ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਆਮ ਜਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਸਾਥੀ ਇਸ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੱਸ ਜਾਂ ਰੇਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਚੌਕਸੀ ਵਰਤੀ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ (ਮੈਂ ਅਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ ਜੋ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ) ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਸਾਡੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ। ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿਨੇਮੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋ ਕੁ ਮੀਲ ਹਟਵੇਂ ਚੌਕ ਹਕੀਮ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਬੱਸ ਫਤ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਸਿਵਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੱਟੇ-ਕੱਟੇ ਚੁਸਤ ਚਲਾਕ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਖਾਨਿਊਂ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੁਛਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੇਬ ਕਤਰੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭੱਜ ਨਿਕਲੇ। ਉਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿਨੇਮੇ ਅਤੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ 1976 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਇਹ ਚਿੱਟ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਟੋਲੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਨੇ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸੂਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਹਰਦੇ ਫਰਾਲਾ (ਨੇੜੇ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ) ਦੀ ਅਖ਼ੀਰਲੀ ਬੱਸ ਫਤ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਉਸੇ ਰਾਤ ਸਾਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਤਨ ਸਮੇਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਕ ਵਰਕਰ ਜੰਡਿਆਲਾ (ਮੰਜਕੀ) ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਅਜੀਤ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਲੁਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਥਾਣੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਹ ਬੜਾ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਰਾਤ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਸਟਾਫ਼ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਤੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਡੀ.ਆਈ.ਆਰ ਤੇ ਮੀਸਾ ਵਰਗੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਜਨਤਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਇਰਾਨ ਜੰਗ: ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸੰਕਟ

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੋੜ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼, ਜੋ 13 ਜੂਨ 2025 ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਫੋਨ: 70098-07121

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ

ਭਵਿੱਖੀ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਚ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 1979 ਦੇ ਇਰਾਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ, ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜਦੇ ਗਏ। ਇਰਾਨ ਦੀ “ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ” ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ, ਹਾਮਾਸ ਅਤੇ ਹੂਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਰਾਨ ਦਾ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ 13 ਜੂਨ 2025 ਨੂੰ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ

ਨੇ ‘ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰਾਈਜ਼ਿੰਗ ਲਾਇਨ’ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਰਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ‘ਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੇ ਨਤਾਨਜ਼ ਅਤੇ

ਇਸਫਹਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਪਰਮਾਣੂ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਔਡਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ

ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਇਰਾਨ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ‘ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਲ ਅਵੀਵ, ਹੈਫਾ ਅਤੇ ਜੇਰੂਸਲਮ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ।

ਇਰਾਨ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਲੀਡਰ ਅਯਾਤੁੱਲਾ ਅਲੀ ਖਾਮੇਨਈ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਅਪਰਾਧ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ‘ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ’ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਿੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਰਾਨੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਅਤੇ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 224

ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 90% ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ 1400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਚ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 24 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹਵਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਹਿਰਾਨ, ਤਲ ਅਵੀਵ ਅਤੇ ਹੈਫਾ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ ਟੀਵੀ, ਪਰਮਾਣੂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ ਗਾਰਡ ਕੋਰ (ਆਈਆਰਜੀਸੀ) ਦੇ ਔਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਇਰਾਨ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕ ਔਡਿਆਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਨੂੰ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

1975 ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ 'ਚੋਂ

ਜਦ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਲੜੀ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਸਾਂਝੀ ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਚੋਣ

ਘਟਨਾ ਅਗਸਤ 1976 ਦੀ ਹੈ। ਸਹੀ ਤਾਰੀਖ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ 25 ਜੂਨ 1975 ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਭਰ 'ਚ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਾਲੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਅਧਿਆਪਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਿੰਡੀ-ਪੁੰਡੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਸਾਂਝੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਬਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਇਸ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਜਿੱਥੇ

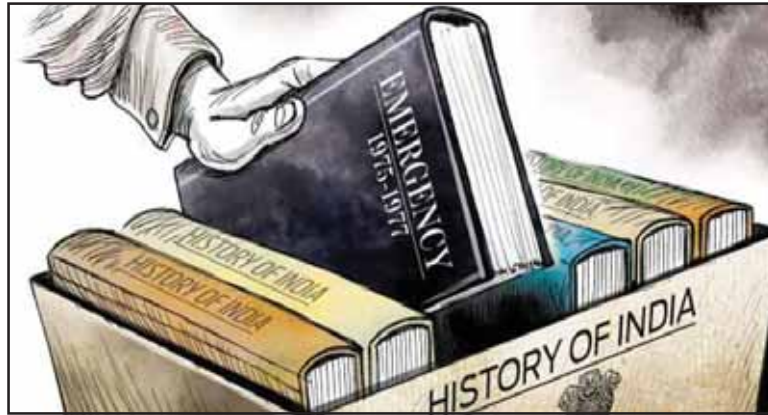
ਸਕੂਲ ਬਰਗਾਤੀ (ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ) ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੀ ਬਦਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬਦਲਾ ਲਊ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਮਈ 1974 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਫੂਲ (ਬਠਿੰਡਾ) ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 8 ਨਵੰਬਰ, 1975 ਨੂੰ ਬਰਗਾਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਫੂਲ (ਬਠਿੰਡਾ) ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਡੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 10 ਦਿਨ ਹਵਾਲਾਤ ਦੀ 'ਹਵਾ' ਖੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 17 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੱਕ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰੰਟਡ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਚ ਬਚਾ ਕੇ ਹੀ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

28 ਜੂਨ, 1976 ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਆਏ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੇਸ ਪਾ ਕੇ ਮੁੜ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਇਤਫ਼ਾਕ ਵੱਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਚੋਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਮਲੇਰੀਏ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਸਾਂ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਗੋ.ਟੀ.ਯੂ. ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਬਰਗਾਤੀ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਗੋ.ਟੀ.ਯੂ. ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਿਕਟੇਮਾਈਜ਼ਡ' ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ/ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ/ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਥਾਨ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ/ਬਲਾਕ) ਤੋਂ ਵੀ ਚੋਣ ਲੜ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਫਿਰ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮੁੜ ਛਾਪੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਬਾਣਿਆਂ 'ਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਮੈਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਛਾਪਾ ਪੈਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਸਵਾ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਰਾ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਸਕੂਲਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਚੋਣ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਬਚ ਬਚਾ ਕੇ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਅਧਿਆਪਕ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਾਡੀ ਜੀਪ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤੁਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ। ਪੂਰੇ ਡਰ ਤੇ ਖੌਫ਼ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ।

ਇਸੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿਮ ਦੌਰਾਨ ਅਗਸਤ 1976 ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮੋੜ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਐਸ.ਡੀ. ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਉਹ ਕਮਰਾ ਸਕੂਲ ਗੇਟ ਤੋਂ ਖਾਸਾ ਦੂਰ ਸੀ। ਵਾਰੰਟਡ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸਿਰ

ਕਰਦਿਆਂ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਸਾਰੇ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਗਲਤ-ਠੀਕ ਦੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਧੜਕੂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਜੇ

ਉਪਰ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਂਵ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਇੱਕ ਲਾਲ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਝੋਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ, ਇਸਤਿਹਾਰ, ਲੀਫਲੈਟ ਆਦਿ ਸਨ, ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ 25-30 ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜੱਥਾ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਕਮਰੇ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਜਦ ਇੱਕ ਬਾਣੇਦਾਰ ਕੁੱਝ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਰੇ 'ਚ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਕਰਦਾ ਆ ਵੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਉਣ ਸਾਰ ਹੀ ਰੋਹਬ ਮਾਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਯਸ਼ਪਾਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?” ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਉਂਵ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਪਲ ਲਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਠੰਠਬਰ ਗਏ। ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ, ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਮਰਹੂਮ ਸਾਬੀ ਦਲਜੀਤ ਪਾਥੀ (ਜੋ ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ) ਇਹ ਭਾਪ ਕੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਯਸ਼ਪਾਲ ਦੇ ਆਏ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਝੱਟ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਯਸ਼ਪਾਲ ਇੱਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।” ਬਾਣੇਦਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਤੇ ਘੋਖਵੀਂ ਪੜਤਾਲ

ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਜਾਰੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ। ਮੈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਾਬੀ ਪਾਥੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੇਦਾਰ ਵੱਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਸਾਬੀ ਪਾਥੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਜਦ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਯਸ਼ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਿਉਂ ‘ਡਿਸਟਰਬ’ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?” ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਲੱਗ ਪਏ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ। ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰੇ ਸੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਤਤਕਾਲੀ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਬੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਬਾਲਾਂਵਾਲੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਡੀ.ਪੀ.ਈ. ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਉਂ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਰੌਲੇ-ਗੌਲੇ 'ਚ ਹਫਤਾ-ਦਫਤੀ ਮਚ ਗਈ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਵੀ ਭੱਠੜ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਝੋਲਾ ਕੱਢ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਲਕ ਦੇਣੇ ਭੀੜ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦਿਆਂ, ਗੇਟ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਉਸ ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ਵੱਲ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਰੋਕਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਗੇਟ

ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੂਟ ਵੱਟ ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਬਾਣੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਣੇਦਾਰ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਵੱਲ ਲੈ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਰਕੁਨ ਸਾਬੀ ਪਾਥੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਸਾਬੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਬਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਬਾਣੇ ਅੱਗੇ ਧਰਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਲਾਂਵਾਲੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਡੀ.ਪੀ.ਈ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਯਸ਼ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੋ.ਟੀ.ਯੂ. ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਜੋ ਧਿਰ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਉਨਾ ਹੀ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਉਹ ਚੋਣ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਅੰਦਰ, ਖੌਫ਼ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਵੀ ਲੜੀ ਉਸ ਚੋਣ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ‘ਲੰਬੀ ਗਰੁੱਪ’ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰ 'ਚ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਵੀ ਅਖੀਰਲੇ ਪੰਜਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਚ ਬਚਾ ਕੇ ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਸਾਂਝੀ ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀ, ਗੋ.ਟੀ.ਯੂ. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਇਹ ਉਹੀ ਚੋਣ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚਰਚਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੁੜ 1981-83 ਦੀ ਟਰਮ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਗੋ.ਟੀ.ਯੂ. ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ (ਲੰਬੀ ਗਰੁੱਪ) ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਸਦਕਾ ਬਦਲਾ ਲਊ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਵੀ ਅਗਸਤ 1977 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਫੂਲ (ਬਠਿੰਡਾ) ਵਿਖੇ ਮੁੜ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਇਰਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੰਸਾਰਕ ਤੇਲ ਅਤੇ ਉਰਜਾ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਉਰਜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਟ੍ਰੇਟ ਆਫ ਹੋਰਮੁਜ਼, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇੱਕ-ਤਿਹਾਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੇਲ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਨੇ ਇਸ ਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ 7% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੂਡ ਆਇਲ 74.60 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੋਲਡਮੈਨ ਸਾਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਪੂਰਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 100 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰਕ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧੇਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਤੇਲ-

ਆਯਾਤਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਰਜਾ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਜੇਬ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਇਰਾਨ, ਇਰਾਕ, ਜਾਰਡਨ ਅਤੇ ਲੇਬਨਾਨ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਮੀਰਾਤ, ਕਤਰ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਦ ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵਕ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਇਰਾਕ ਦਾ ਹਵਾਈ ਮਾਰਗ, ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਅਸਤ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤਰੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਦੀ ‘ਐਕਸਿਸ ਆਫ

ਰੈਜ਼ਿਸਟੈਂਸ’ (ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ, ਹਮਾਸ, ਹੁਥੀ) ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਥੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ 'ਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੰਬਾ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੇਬਨਾਨ, ਸੀਰੀਆ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੇਤਰੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਜੋ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਸਹਾਇਤਾ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ

ਹੈ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁੰਨੀ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਰਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤਰੀ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਰ ਜਟਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਰਾਨ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵੀ ਉਕਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਅਪ੍ਰਸਾਰ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਹਟਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਯੁੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੱਧ ਪੂਰਬ, ਸਗੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਪਰਮਾਣੂ ਸੰਕਟ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਸਟਾਕ ਮਾਰਕੀਟਾਂ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ

ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ, ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ-ਇਰਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮੌੜ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੀ-7 ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਰਗੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨ ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜਿੱਦ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਟਿਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤੀ 'ਤੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਦਾ ਗੀਤਕਾਰ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ।

ਸੈਂਕੜੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗਾਏ ਗੀਤ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਗੀਤਕਾਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਹਸਨਪੁਰੀ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਰਾੜਾਂ ਵਾਲਾ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਫ਼ਰੀ ਅਤੇ ਸਾਜਨ ਰਾਏਕੋਟੀ ਵਰਗਿਆਂ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤਕਾਰ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾਲ ਗੀਤਕਾਰੀ

‘ਚ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਦੇਵ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਘਰ ਕਰ ਗਏ। ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ, ਗਾਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਲੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਲੰਮੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉੱਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਈਆਂ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਕਲੀਆਂ, ਕਿੱਸੇ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੱਭਿਅਕ ਗੀਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਦਾਦ

ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ

ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਿਤਾ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਖ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

1973-74 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਾਲ 2022 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦੇਵ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ ਜਿਵੇਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਵਰਨ ਲਤਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਜਗਮੋਹਨ ਕੌਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ, ਚਾਂਦੀ ਰਾਮ ਚਾਂਦੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ, ਕਰਨੈਲ ਗਿੱਲ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ, ਰੰਗੀਲਾ ਜੱਟ, ਕਰਮਜੀਤ ਧੂਰੀ, ਹਰਚਰਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਕਰਤਾਰ ਰਮਲਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੌਮਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਸੁਖਵੰਤ ਸੁੱਖੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਜਸਵੰਤ ਸੰਦੀਲਾ, ਰਣਜੀਤ ਮਣੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਪਾਰਸ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੁੱਖੀ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰਮਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਮੀ ਬਾਈ, ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ, ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪੰਛੀ, ਵੀਤ ਬਲਜੀਤ, ਗੁਰਮੀਤ ਮੀਤ ਅਤੇ ਜੈਜੀ ਬੀ ਵਰਗਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗਾ ਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।

ਦੇਵ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਉਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਅਸਮਾਨ - ਜਿੰਡਾ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਮੰਦਰ ਜਿੰਨੀ ਸਿਆਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੇਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ - ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਰਸਾਲੇ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ‘ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਦੇਵ ਬੜਾ ਮੁਹੱਬਤੀ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਦਿਲ ਦਾ ਨਰਮ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ

ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਸੇ-ਨੌਣੇ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ‘ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਗੀਤਕਾਰ ਸੀ। ਦੇਵ ਕੋਲ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ, ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਜੀਅ ਨਾਲ ਜਹਾਨ ਆ ਵਾਲੀ ਫ਼ਿਤਰਤ ਸੀ ਉਸ ਦੀ। ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਹ ਦੇ ਰੱਜੇ ਦੇਵ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਦੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ਸਿਫ਼ਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਵੀ ਕਾਵਿ ਗੀਤ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਸੈਂਕੜੇ/ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੀਤ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਮਾਂ, ਛੇਤੀ ਕਰ ਸਰਵਣ ਬੱਚਾ, ਤੇਰੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ, ਮਾਂ ਮਿਰਜੇ ਦੀ ਬੋਲਦੀ, ਜਦ ਭੈਣਾਂ ਹੋ ਜਵਾਨ, ਇਕ ਯੋਗੀ, ਟਿੱਲਿਓਂ ਆ ਗਿਆ, ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਟਰੱਕ ਬੱਲੀਏ, ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ, ਮਾਣ ਕਰੀ ਨਾ ਜੱਟੀਏ, ਤੇਰੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀਰੇ, ਆਖੋ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਦੁੱਲਿਆ ਵੇ ਟੋਕਰਾ ਚੁਕਾਈ ਆਣ ਕੇ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਯਾਰ, ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀਏ, ਮਾਂ ਮਿਰਜੇ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਕੋਲਾਂ ਭਗਤਨੀ, ਦੇ ਤੇਰੇ ਨੱਕ ਦਾ ਕੋਕਾ, ਉੱਠਾਂ ਵਾਲੇ ਨੀਂ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਜਿਉਂਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਉੱਚਾ ਬੁਰਜ ਲਾਹੌਰ ਦਾ, ਲੈ ਗਈ

ਕੁੰਜੀਆਂ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਜੱਗਾ ਜੰਮਿਆ, ਜੁਗਨੀ, ਸੁੱਚੇ ਯਾਰ ਬਿਨਾਂ, ਸੁੱਚਿਆ ਵੇ ਭਾਬੀ ਤੇਰੀ, ਦਾਤਾ ਤੇ ਭਗਤ ਸੂਰਮਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮੰਤੀ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵਰਗੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਗੀਤ।

ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਹਰ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੂਹਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੇ। ਸਾਧਾਰਨ ਰਾਮਗੜੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ, ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਦੇਵ ਬਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਰੰਗਤ ‘ਚ ਰੰਗਿਆ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਆ ਖ਼ਿਰਕਾਰ 25 ਜਨਵਰੀ, 2022 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬਰੀਕੇ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ‘ਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਦੇਵ ਨੇ ਕਲਮ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਕ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਲੰਮੇਰੀ ਰਹੇਗੀ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 5 ਜੁਲਾਈ 2025 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-697

ਬੇਜ਼ਬਾਨਾ ਕਿੰਝ ਨੁੜ ਕੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਯੋਗਾ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਮਲ ਕੁੱਟਿਆ ਹੈ ਬੰਦਾ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਹੈਵਾਨ, ਦੱਸ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਭਗਵਾਨ?

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-695

ਸਾਂਝ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਮੁੱਕੀ, ਪਰ ਸਾਹੀਂ ਸੱਜਣ ਹੈ ਵੱਸਿਆ, ਮੋਤ ਰਾਣੀ ਸਰਾਹਣੇ ਹੈ ਚੁੱਕੀ, ਛਿਣ ਛਿਣ ਯਾਦੀਂ ਹੈ ਵੱਸਿਆ। ‘ਕੱਠੇ ਹੰਢਾਏ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਪੈਡੇ, ਰੂਹ ਦਾ ਪੰਛੀ ਪਿੰਜਰੇ ਫੱਸਿਆ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਦਾ ਆਖਰੀ ਵਾਰੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ ਦੱਸਿਆ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਿੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਇੰਜ ਅਚਾਨਕ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਭਾਣਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਰਛਾਈ ਰੁਸ ਗਈ। ਜੀਣ ਦੀ ਹਰ ਖਾਹਿਸ਼ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਲੰਘਾਉਣੀ ਪਉ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ। ਤੁਰ ਗਿਆ ਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਮੁੜ ਕੇ। -ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ ਫੋਨ: 94176-49275

ਓ ਮੇਰੇ ਹਮਸਫਰ! ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੋਲ ਗੁੰਝਾਂ ਖੋਲ, ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੈਣ ਤੇਰੇ ਵੇਖ, ਹਿਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦਲ ਪੈ ਜਾਂਦੇ, ਖੋਹਲ ਅੱਖਾਂ ਖੋਹਲ, ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਥ ਤੇਰੇ ਬਾਝ ਤਾਂ, ਬਾਗ਼ ਵੀ ਲੱਗਣ ਉਜਾੜ, ਪੱਥ ਪੁੱਟ ਰਤਾ ਸੋਹਲ, ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਬਾਹ ਪਤਾ ਨਾ ਸੁੱਝਦਾ; ਰੋਲ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਰੋਲ, ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ‘ਨਾਕਾਮ’ ਸੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀਨੇ ਜੀਹਦੇ ਪੀੜ ਹੈ, ਬੋਲ ਬੋਲ ਅਨਮੋਲ, ਚੁੱਪ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। -ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਨਾਕਾਮ’ ਫੋਨ: +1 864-318-5500

ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਤੂੰ ਰੁੱਸ ਨਾ ਜਾਵੀਂ ਰੁੱਸ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਤੁਰ ਨਾ ਜਾਵੀਂ। ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਖੁਰ ਨਾ ਜਾਵੀਂ। ਚੁੱਪ ਵੱਟਣੀ ਬੜੀ ਹੈ ਔਖੀ ਮੈਥੋਂ ਕੱਲਿਆਂ ਰਹਿ ਨੀ ਹੋਣਾ। ਭਟਕ ਜਾਉਂਗਾ ਲਹਿੰਦੀ ਉਮਰੇ ਵਿਛੋੜਾ ਮੈਥੋਂ ਸਹਿ ਨੀ ਹੋਣਾ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੀ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਉਸ ਬਿਨ ਨੂੰ ਸਰਦਾ। ਜਵਾਨੀ ਪਹਿਰੇ ਮੂੰਹ ਮੁਟਾਵ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਰਹੇ ਲੜਦਾ। ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਵੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਾਂਝ ਸਾਂਝ ਰੱਖੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਬਣ ਦਾ ਸਾਹ ਰਹੇ ਚਲਦਾ। -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਫੋਨ: 98784-69639

ਮੌਤ ਅੱਟਲ ਹੈ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਤੰਦ ਪੀਚੀ, ਦੋ ਜਣੇ ਇਕ ਬਣ ਵਿਚਰਦੇ। ਨਿਰਜਿੰਦ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖ ਦੇਖ ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਰੀ ਯਾਦਾਂ, ਸੋਚਾਂ ਆ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਆਖਰ ਸਬਰਾਂ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਫਲਸਤੀਨੀਆ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਦੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਦਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼?

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 22 ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਰ, ਲੀਬੀਆ, ਮੌਰੋਕੋ ਅਤੇ ਅਲਜੀਰੀਆ ਆਦਿ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੌਲਤਮੰਦ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ (ਦੁਬਈ, ਆਬੂਧਾਬੀ, ਸ਼ਾਰਜਾਹ, ਆਜਮਨ, ਉਮ ਅਲ ਕੁਵਾਇਨ, ਰਾਸ ਅਲ ਖੇਮਾਹ ਅਤੇ ਫੁਜ਼ਾਈਰਾਹ), ਉਮਾਨ, ਬਹਿਰੀਨ, ਕੁਵੈਤ ਅਤੇ ਕਤਰ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਸੁੰਨੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ (ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰਾ) ਵੀ ਸੁੰਨੀ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਏ.ਆਈ.ਜੀ. (ਰਿਟਾ)
ਫੋਨ: 95011-00062

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ (7 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ) ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਰੈਜ਼ਾਨਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ 180 ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਰੀਬ 56,000 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਦੇ ਖਾਨ ਯੂਨਸ, ਰਫਾਹ, ਦੀਰ ਅਲ ਬਲਾਹ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਸਿਟੀ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜ ਨੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰਨ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਨ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜ ਹਰ ਦੂਸਰੇ-ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਰਾਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਕਾਰਨ

150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ (ਜੋ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਿਤ ਨੇਤਾ ਹੈ) ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ-ਸਿਤਮ ਸਬੰਧੀ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਤੇ ਤੁਰਕੀ, ਜੋ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਬਿਆਨ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਰੋਸ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਰਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ, ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਜਜ਼ਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਮਿਸਰ, ਜਾਰਡਨ, ਬਹਿਰੀਨ ਅਤੇ ਮੌਰੋਕੋ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ। ਅਰਬੀ ਸ਼ਾਸਕ ਅਲਜੀਰੀਆ, ਲਿਬੀਆ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਤਕ ਰੋਹ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਲੱਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲੀਬੀਆ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਬਿਲਕੁਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਤੇਲ ਦੀ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਹਨ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਾਲਿਸੀ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅੱਯਾਸੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਟਰੋ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਰੱਜੀ ਜਨਤਾ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਜ਼ੇ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਨਾ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨ ਵਰਗੇ ਮਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਫਲਸਤੀਨ ਮਸਲੇ ਨੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਇਰਤਾ ਨੂੰ ਜੰਗ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਵਿਲਾਸਤਾ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਾਰ

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿਗਾੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਧੌਣ ਮਰੇਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਹਰੇਕ ਦਿਨ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਗਾਜ਼ਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਹਰ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਤੱਕ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਯੂਨਾਈਟਡ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ, ਬਹਿਰੀਨ ਅਤੇ ਮੌਰੋਕੋ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨਾਲ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਫਸੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੱਟੜ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਹੇਠ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਰਬੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸੀਰੀਆ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਾਂਗ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਫਲਸਤੀਨ ਵਾਂਗ ਇਰਾਨ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਰਮਿਆਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਘਮਸਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਇਰਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ,

ਬੰਧਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਲੱਖ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਬੰਧਕ ਨਾ ਛੁਡਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ 20 ਜਨਵਰੀ 1981 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਰਾਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕੱਟੜ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ 22 ਸਤੰਬਰ 1980 ਨੂੰ ਇਰਾਕ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਦਾਮ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਇਰਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸੈਨਿਕ ਮਦਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਰਾਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬੜਤ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ ਤੇ ਲੜਾਈ ਫਸ ਗਈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੀ ਇਰਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਇਰਾਕ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਖਰ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ 20 ਅਗਸਤ 1988 ਨੂੰ ਇਹ ਜੰਗ ਬੰਦ ਹੋਈ। ਖੋਮੇਨੀ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਸਾਹੀ ਘਰਾਣੇ ਨੂੰ ਸੈਤਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਥਿਤ ਇਸਲਾਮਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। 1987 ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਗਏ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਾਅਬਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਊਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 275 ਇਰਾਨੀ, 85 ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਤੇ 42 ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੀਰੀਆ, ਯਮਨ, ਬਹਿਰੀਨ, ਲੈਬਨਾਨ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸਿਵਲ ਜੰਗਾਂ ਸਮੇਂ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਨ 10 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਸੰਧੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇਰਾਨ ਨੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਮੰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਊਥੀ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਦੂਤਘਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਤੇ ਵਪਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਡਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਪੁਸਤਕ - 'ਦਾਰੇ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ'

ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ 'ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ' ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਂ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ: ਦਾਰੇ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕੌਣ ਕਰ-ਲੂ? ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦਾਰਾ ਭਲਵਾਨ ਐ? ਦੇਖ ਲਾਂ-ਗੇ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਲਵਾਨ ਨੂੰ! ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੀ ਕਿਸੇ ਬਣ ਜਾਣਾ ਘਰ ਘਰ ਪੁੱਤ ਜੰਮਦੇ...। 'ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੁਪਰਮੈਨ' ਹੋਣ ਦੀ ਸਿੱਧ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਚੱਲ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਗਲਪ ਵੀ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲ

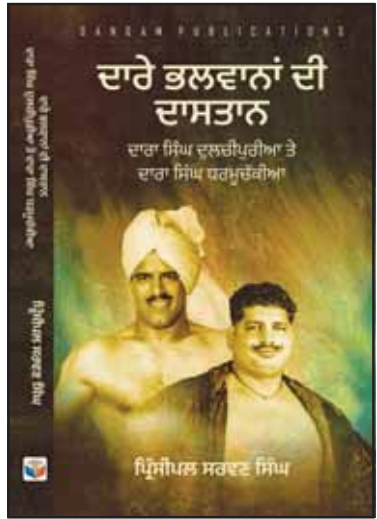

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਵਧਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ ਜੁ ਕਰਨੀ ਹੋਈ। ਜਿਵੇਂ ਭੀਮ ਸੈਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਵਗਾਹੇ ਹਾਥੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇ! ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਲਦੀਆਂ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ 'ਚ ਅਕਸਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ ਅਸਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ ਜਦਕਿ ਛੋਟਾ ਦਾਰਾ ਨਕਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ। ਅੱਖੇ ਨਕਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਅਸਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਉਹਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਧੀ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦਾਰੇ ਅਸਲੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ ਤਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਦਾਰੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਨਕਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਚ

ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਸੀ? ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮਕਾਲੀ ਭਲਵਾਨ ਸਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਟਿਕਟਾਂ ਉਤੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਦਾਰੇ ਅੰਬਰਸਰੀਏ ਭਾਊ ਸਨ। ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਛੋਟਾ ਦਾਰਾ ਧਰਮਚੌਕ ਦਾ। ਵੱਡੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਦਾ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ। ਵੱਡੇ ਦਾਰੇ ਦਾ ਕੱਦ ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਦਾਰੇ ਦਾ ਸਵਾ ਛੇ ਫੁੱਟ। ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਆ 1918 'ਚ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਦਾਰਾ ਧਰਮਚੌਕੀਆ 1928 ਵਿਚ। ਬੇਸ਼ਕ ਹੁਣ ਉਹ ਜੀਵਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਜੀਵਤ ਹੈ। ਦਾਰੇ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਏ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀ ਲਾ ਕੇ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਦੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿਖਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੜ ਹੱਥਕੜੀ ਲਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਰਾ ਕਿੱਲਰ ਤੇ ਦਾਰਾ ਜੇਲੂਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕੁਸ਼ਤੀ ਮੈਂ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਭਰ ਉਚਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਲਈ ਫੰਡ 'ਕੱਠਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਾਊਂ ਰਿਹਾਈ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਦਾਰੇ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਪਿੰਡ

ਦੀ ਸਰਪੰਚੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਲਹੂ ਡੁੱਲਿਆ, ਪਰ ਮਰਨੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਮੋੜ-ਘੋੜ ਆਏ। ਉਹਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ, ਪਹਿਲਵਾਨ, ਪੁਲੀਸਮੈਨ ਤੇ ਪੰਗੋਹੱਥਾ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਕਾਤਲ, ਕੈਦੀ, ਸਰਪੰਚ, ਧੜੇਬਾਜ਼, ਆਸ਼ਕ, ਐਥੀ-ਕਬਾਬੀ ਤੇ ਰੁਸਤਮੇ-ਜਮਾਂ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਕਿਸੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਾਰੇ ਧਰਮਚੌਕੀਏ ਦਾ ਜਮਾਂਦੂਰ ਨਾਂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਦਾਰੀ ਤੇ ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੱਕਿਆ। ਉਹਦੀ ਗੁੱਡੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਵਾਨ

ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਮਰ ਵੀ ਵੱਧ ਭੋਗੀ। ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ 70 ਸਾਲ ਜੀਵਿਆ ਜਦਕਿ ਛੋਟਾ ਦਾਰਾ 84 ਸਾਲ। ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਿਆਂ 'ਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀਆਂ। ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਜ਼ਿੰਨਾ ਗਰਮ ਸੀ, ਛੋਟਾ ਦਾਰਾ ਓਨਾ ਹੀ ਨਰਮ ਸੀ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਦਾਰੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧਰਮਚੌਕ ਵਿਚ ਵੀ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਦਾਰੇ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਏ ਵਾਂਗ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮਾਰਨਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਚਿਤੀ ਜਨੌਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਦਕਾ ਉਹ ਸਾਊ ਬੰਦਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ। ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ ਕੋਰਾ ਅਣਪੜ੍ਹ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਛੋਟਾ ਦਾਰਾ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਸ਼ੇ-ਪੱਤੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ, ਅਯਾਸੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਭੇ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਵਾਰਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਨਾ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਅਕਸ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਸਾਊ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮਿਲਾਪਤਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਚੰਗੇ ਸੱਜਣਾਂ-ਸਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਹੀਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਿਲਦੀ ਗਈ। 84ਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰਤ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮੀਡੀਆ ਉਹਦੀ ਵਿਗੜਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪਲ-ਪਲ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ 'ਬ੍ਰੇਕਿੰਗ ਨਿਊਜ਼' ਵਜੋਂ ਫਲੈਸ਼ ਹੋਈ। ਜੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਦਾਰੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 11 ਜੁਲਾਈ

2012 ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਥੋਂ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੋਗ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਦਾਰੇ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਏ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਦਰਿਸ਼ਤੀ ਦੌਰ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੌਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕੀਹਦੀ-ਕੀਹਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਮਾਤਮ ਮਨਾਉਂਦੇ! ਉਂਜ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੰਨਿਆ ਤੇ ਬੁਝਾਪੇ 'ਚ ਅਸਲੋਂ ਅਣਗੋਲਿਆ ਰਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਦਾਰਾ 70ਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ 'ਬ੍ਰੇਕਿੰਗ ਨਿਊਜ਼' ਤਾਂ ਕੀ ਫਲੈਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਨ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਨਾ ਛਪੀ। ਕਿਸੇ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਨਗਰੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇਤਲਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਦੁਲਚੀਪੁਰ! ਦਾਰੇ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ 17-18 ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਲਚੀਪੁਰ ਵਿਆਹੇ ਮੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖਿਆ 'ਗੁੰਮਨਾਮ ਚੋਪੀਅਨ'। ਉਹਦਾ ਆਧਾਰ ਦਾਰੇ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਦਾਰੇ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਸਨ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਦੁਲਚੀਪੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੀਹੀ ਵੇਖੀ ਜਿਥੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨੇ ਦਾਰੇ ਦੇ ਭਰਾ ਦੁਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਛੱਪੜ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸ਼ਰੀਕ ਭਰਾ ਸਰਦਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗਾਰ ਵਿਚ ਦੱਬਿਆ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਮਾਣਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਟਾਈਟਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ, ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਬੰਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੰਗ 'ਚ। ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਕਦੇ ਗੈਰਾਂ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਇਹ ਅੰਦਰਲੀ ਜੰਗ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬਾਹਰਲੀ। ਕਦੇ ਇਹ ਬੇਪੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਇਸ 'ਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ।

ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਔਕਾਤ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ।

ਜੰਗ ਲੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸ ਨਾਲ ਲੜਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਲੜਨੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਦ ਅਸੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪਸਾਰੀ ਆਯਾਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲੜਾਂਗੇ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂਗੇ ਵੀ।

ਜੰਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਾਹਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੜੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੰਗ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੱਝਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੁਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਵੇ ਵੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਦੇ।

ਐ ਬੰਦਿਆ! ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਏਂ, ਕਦੇ ਖੁਦ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਦੱਸ ਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਏਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਫੋਕੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰਦਾ ਏਂ, ਕਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਤਾਂ ਖੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸਦਾ ਰਹਿਨਾ, ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ, ਵੇਦ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਛੱਡੀਆਂ, ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਏਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਨਫਸ ਤਾਂ ਸੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਬਰੀ ਉਡੀ ਫਿਰੋ, ਇਕ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਘੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ, ਕਦੇ ਬੇਚੈਨ ਮਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਐਵੇਂ ਡੁਬਦੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਾਉਂਦੇ, ਕਦੇ ਖੁਦ ਡੁਬਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਮੁਲੋਮਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭੂ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਵੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜੰਗ ਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਬੇਬਸੀ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਬੇਯਕੀਨੀ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਬਦਹਾਲੀ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਬਰਬਾਦੀ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਬੇਖੁਦੀ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਤੇ ਕਦੇ ਬੇਰੁਹਮਤੀ ਲਈ। ਕਦੇ ਬਹੁਤਾਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਦੇ ਘਾਟ ਨਾਲ। ਜੰਗ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਹਰ ਸਾਹੇ, ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਦਿਨ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਤ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਬੰਦਾ ਆਖਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਉਧ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਜੰਗ ਤੋਂ ਹਾਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਸਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਜੰਗ ਕਦੇ ਵੀ ਲੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੰਗ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਹੀ ਜਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਹ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਹੱਦਾਂ, ਇਹ ਵਾਤਾਂ ਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ। ਇਹ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਅਤੇ ਵਰਣ-ਵੰਡ। ਇਹ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ। ਇਹ ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦਾ ਪਾਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਖੁਦ ਉਪਰ

ਉਠਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸੰਕੀਰਨਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਅਗਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਬਾਹਰੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਕਮੀਨਗੀਆਂ ਤੇ ਕੁਹਜਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਬਾਹਰਲੀ ਜੰਗ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਲੜਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਕਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬੇਬੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ। ਕਦੇ ਗਲਘੋਟੂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਲਗਣਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਕਦੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਕਦੇ ਆਪਣਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ, ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼। ਜੰਗ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਭੈਣਾਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਕਈ ਵਾਰ ਜੰਗ-ਜਾਹਰ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅਦਿੱਖ

ਹੁੰਦੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਦਿੱਖ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਹੋਏ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਦ ਇਹ ਜੁਖ਼ਮ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਚੀਸ ਤਾਅ ਉਮਰ ਚਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜੰਗ ਲੜਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ। ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਖੰਡਾਂ-ਖਾਈਆਂ ਨੂੰ ਟੱਪਣਾ, ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਛੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਗਣਾ ਅਤੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦੀਆਂ। ਮੌਸਮਾਂ ਅਤੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸੋਧ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਤੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ।

ਜੰਗ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲੜਦੇ ਜਦ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਦੀਵਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਨ, ਇਸਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਸੰਜਮੀ ਸੁਭਾਅ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਤ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਰ ਬਣਾ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਤਕ ਤੋਂ ਬਚਾ, ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਉਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਝੱਲ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਮਈ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੀਕ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਇਸਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਖੁਦ ਨਾਲ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨਾ। ਫਿਰ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਅੱਖ

ਪਾ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਹੁਲਾਸ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਸਕੂਨਤਾ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੁਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨਾ। ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਲੜਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਹਾਰਿਆ ਪਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ।

ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਮੁਢਾਦਾਂ ਖਾਤਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਹੀ ਯੁੱਧ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਜਿੱਤੀ ਹੋਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜੰਗ ਬੇਮਾਅਨੀ ਹੁੰਦੀ। ਵਿਕੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹਰ ਪਲ ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਰਨਾ ਇਕ ਵਾਰ ਮਰ ਜਾਣਾ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਬਾਹਕੁੰਨ ਹੁੰਦਾ।

ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਕੋਹਝੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾਉਂਦੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਹਾਰ ਦਾ ਉਲੂਮਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾ ਖੁਦ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਦੇ। ਪਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਗਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ?

ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀਂ ਜੰਗ ਜਿੱਤੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਜੰਗ ਹਾਰ ਕੇ ਇਹ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਕੇ ਬਾਹਰਲੀ ਜੰਗ ਹਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਜੰਗ ਜਿੱਤਣਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਦੀ ਅਸੀਮ ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨੀ ਰੰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਰਖ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਚੇਤਨਾ, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸੋਚ, ਸਮਰਪਿਤਾ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ, ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸੱਜਣਤਾਈ, ਸੋਧ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝੋਤਾ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਮਤੋਲ ਵਿਵਹਾਰ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਿਚਲੀ ਖਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਖੁਦ ਸੰਗ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰ ਉਠਣ ਲਈ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਡਿੱਗਣ 'ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ। ਦਰਅਸਲ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲੜਦਿਆਂ, ਕਦੇ ਜਿੱਤਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹਾਰਦਿਆਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਹਾਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ।

ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਜੰਗ ਨੂੰ ਹਾਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਸੁਖਨਮਈ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਿਆਂ, ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਹਮਸਫ਼ਰ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀਆਂ ਰੰਜਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰੋਸੇ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਖਟਾਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਜਾਂ ਰੁੱਸੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਭਵਾਂ ਕੇ ਬੈਠੇ ਦਿਲਦਾਰ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਰਹਿਬਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਦ ਖੁਦ ਹੀ ਹਾਰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮਰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਰਅਸਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੰਗ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉਲਝ ਜਾਂਦੀ ਜਦ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਠਹਿਰਾਉਣਾ।

ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲਾ ਗੁੱਸਾ, ਨਫ਼ਰਤ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕੀਰਨਤਾ, ਈਰਖਾ, ਬਦਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਮਾਰਗੀ ਬਣੀਏ। ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਰੰਜਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰੋਸਿਆਂ, ਉਲੂਮਿਆਂ ਅਤੇ ਨਹੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਹੀ ਪਹਿਲ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੀ ਜੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ: ਅਜੇ ਤਾਂ ਕਈ ਜਿੱਤਾਂ ਮਾਨਣੀਆਂ ਨੇ, ਕਈ ਹਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਕਈ ਪੱਤਝੜਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਕਈ ਬਹਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਲੈਣੀਆਂ ਸਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ।

ਮਨ ਦੀ ਜੂਹੇ ਖਿੜਨਾ ਲੋਚਦੀਆਂ, ਰੰਗੀਨ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਜਿੰਦ ਦੇ ਸਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਟੁਣਕਾਉਣੀਆਂ, ਖਾਮੋਸ਼ ਤਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ।

ਅੰਬਰ ਦੀ ਛੱਤ ਹੇਠ ਦੇਖਣੀਆਂ, ਕੁੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਤਰ ਕੇ ਖੁਦ ਨਾਲ ਹੋਣੀਆਂ ਤਕਰਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ।

ਅੰਤਰੀਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਸੋਚਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਮੁਢਾਦਾਂ ਵਿਚਲੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਯੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਯੁੱਧ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਿੱਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ। ਸੂਰਕ, ਸਕੂਨ, ਸਹਿਜ, ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖਨ, ਸਿਰਫ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਿੱਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ।

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਮਿਲਦੀ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਨਾ ਰੋਟੀ
ਤੁਰਦੀ ਨਾਲ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਟੀ
ਜਾਂਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇਖੀ ਯਾਰ
ਮੈਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

ਹੈ ਡਾਲਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤ ਕਹਿਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
ਪਤੀ-ਪਤਨੀ 'ਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ
ਭਾਈ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

ਓਥੇ ਨਾ ਸੋਟੀ ਨਾ ਸੰਗਲ
ਨਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਦੰਗਲ
ਬਣਾਏ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ
ਭਾਈ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

'ਜਸ' ਓਥੇ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਦੁਹਾਈ
ਤਾਂ ਵੀ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਈ
ਐਸੀ ਕੁੰਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਈ
ਭਾਈ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

—ਜਸਕਰਨ ਲੰਬੇ
ਫੋਨ: 94171-03413

ਗੱਲ

ਸਮੇਂ ਬਦਲੇ ਛੱਡ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ,
ਕਰ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਸਿਕਵਾ ਨ ਕਰ ਗਿਲਾ,
ਛੱਡ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿੱਤ ਬਦਲੇ ਤੌਰ,
ਕਰ ਬਦਲੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਅੱਖ ਦੱਬ ਕੇ ਛੱਡ ਤੂੰ ਤੀਰ,
ਹੋਵੇ ਫਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਲੁੱਟ ਧਰਤ ਮਾਂ ਦੀ ਅਸਮਤ,
ਕਰ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿੰਦੇ ਪਰ ਨ ਝੁਕੇ,
ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਵਾਰੀ ਸੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਦੇਸ ਤੋਂ,
ਕਰ ਉਹ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰੇ ਜੋ,
ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ ਦਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਸਰਾਬਾ, ਅਸਫ਼ਾਕ, ਭਗਤ, ਰਾਜ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਮੌਤ ਦੇ ਗਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਗਦਾਰ ਤਾਂ ਨਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਮੇਸ਼,
ਕਰ ਤੂੰ ਸਨਮਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਲੜਨ ਸੂਰਮੇ ਸਦਾ,
ਕਰ ਤੂੰ ਅਫ਼ਸਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਬੱਦਲ ਛੱਟਣੇ ਮੌਸਮ ਬਦਲਣੇ,
ਕਰ ਨ ਹਰਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।

ਕਾਬਜ਼ ਸਤਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ,
ਕਰ ਤੂੰ ਬੇਜ਼ਬਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ,
ਵਾਧ-ਘਾਟ ਨਾਹੀ ਕਦੇ ਗਿਣੇ,
ਹੋਵੇ ਘੋਲ ਨੁਕਸਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ।
—ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਗੀਤ

ਵਸਿਓ ਨਾ ਪਿੱਡੋਂ ਬਾਹਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਵਤਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਓ
ਰੁਲੀ ਜਾਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਏ ਗੌਰ ਫਰਮਾ ਲਿਓ
ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਐਵੇਂ ਸ਼ੌਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਓ ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰੁਲ ਕਿਤੇ ਜਾਇਓ ਨਾ
ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕਿਤੇ ਜਾਇਓ ਨਾ
ਵਾਰ ਵਾਰ ਬੋਲ ਕੇ ਓਹ ਗੌਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ ਕਿਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਰੱਖੋ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ
ਸੁਣ ਸੁਣ ਵਾਰਾਂ ਓਹ ਲੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਤੁਸੀਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਓ
ਘਰਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਹਾਏ ਰੁੱਖ ਲਗਾ ਲਿਓ
ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਓਹ ਰੁੱਖ ਹੋਰ ਹੋਰ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਵੱਸਿਓ ਨਾ ਪਿੱਡੋਂ ਬਾਹਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ
ਬੇਬੇ ਐਵੇਂ ਚਾਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ।
—ਕੁਲਵੰਤ ਕੁਠਾਲਾ
ਫੋਨ: 88723-91936

ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ

ਹੁੰਦਾ ਟੈਟੂਆਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ,
ਤੀਵੀਂ ਹੈ ਕਹਿਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
ਹੈ ਨਹੀਂ ਮਾਂ ਪਿਓ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਭਾਈ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

ਭੰਗ ਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ ਹੱਟ,
ਦੇਖੇ ਵਾਲ ਮੈਂ ਕੱਟਦੇ ਜੱਟ।
ਚਿੱਟਾ ਜੇਬ 'ਚ ਲੈ ਭਾਵੇਂ ਰੱਖ
ਭਾਈ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ।

ਕੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀਂ ਵੇ ਰੱਬਾ
ਜੋਤੀ ਵਿਚ ਭੰਗਣਾ ਨਾ ਪਾਵੀਂ...

ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਕੋਲ ਸੁੱਖ, ਦੁੱਖ, ਦਰਦ ਦੱਸਣ ਦਾ ਬੱਸ ਇੱਕੋ ਹੀ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗਿੱਧਾ, ਬੋਲੀਆਂ, ਕੱਚੇ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ ਥਿਰਕਦੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ, ਇੱਕ ਸੁਰ 'ਚ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ, ਢੋਰਾਂ ਫਿਕਰ ਤੇ ਹੁੱਸੇ ਚਾਅ, ਬੋਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਹਾਵਾਂ-ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ।

ਪਰਵੇਜ਼ ਸੰਧੂ

ਹਰ ਬੋਲੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਬੋਲੀ ਪਾ ਕੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਚ ਚੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਲੜ ਲੈ ਕੇ ਖਚਰਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸਣਾ, ਹੁਣ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਏ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਲੁੱਚੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿੜ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮੁਰਚਾ ਜਾਣੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਮੱਧਮ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਇੱਕ ਬੋਲੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਮਰ ਭਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਉਦੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀ ਨੇ।

ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਕੁਝ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਬੋਲੀਆਂ ਕਦੇ ਨਾ ਯਾਦ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲੀ ਪਾਉਣੀ ਆਈ ਏ ਪਰ ਇਹ ਬੋਲੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹਰੇ ਆ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਏ।

ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਬੋਲੀ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਡੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਗੋਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜਿਉਂਦੇ-

ਜੀਅ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਲੈਂਦੀ ਕਿ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ, ਸ਼ੇਰਾ ਚੇਤੇ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਏ ...।

ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਹਉਕਾ ਜਿਹਾ ਲੈਂਦੇ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਸੀ ਦੇਵੇਂ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੁੜ ਸੋਲਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜਦ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤੇ ਮਾਂ ਬਾਨਵੇਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ। ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕੱਟੀ ਸੀ। ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਅਦ ਜਿਉਣਾ ਤੇ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਈ ਹੋਵੇਗਾ? ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚ ਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਇੰਡੀਆ ਗਈ। ਦਾਊਮਾਜਰੇ ਮੈਂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਹੌਕਾ ਜਿਹਾ ਲਿਆ, ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਉਦਾਸ ਕਰ ਗਏ।

‘ਪੁੱਤ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਏ’ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ‘ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਭਰ ਜੁਆਨੀ ‘ਚ ਬਾਪੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਮਰ ਭਰ ਇਕੱਲ ਕੱਟੀ ਏ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਹੱਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬੋਲੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹਰੇ ਆ ਖਲੋਈ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਜਦ ਜਦ ਕੋਈ ਜੋੜੀ ਟੁੱਟੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੋਲੀ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਏ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਨ ਦੋਸਤ ਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ‘ਬੋਬ’ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਅੰਬਰਾਂ ‘ਚ ਜਾ ਵੱਸਿਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਇੱਕ ਲਾਟਰੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦਦਾ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਆਪਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਹੋਣਾ ਏ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੱਸਦੇ ਪਰ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ।

ਫਰਾਈਡੇਲੋਟੋਟ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਏ, ਹਰ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਹਰ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਆ ਕੇ ਬੋਬ ਦੀ

ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਜਾਂਦੀ। ਅੱਜ ਉਹਨੂੰ ਕੀਮੋ ਲੱਗਣੀ ਏ, ਅੱਜ ਉਹਦਾ ਟੈਸਟ ਏ, ਬੱਸ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਬ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਝਲਕਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸਟੋਰ ‘ਤੇ ਆਈ।

ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੋਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਹੰਝੂ ਨਾ ਰੁਕਣ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰੋਈ।

‘ਬੋਬ ਬਾਬਰੂਮ ‘ਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਈ...ਬੱਸ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ‘ਚ ਈ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾ ਰੋਕੋ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿਣੀ ਏ ਮੈਂ ਆਪੇ ਫਿਊਨਰਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ।’

ਉਹ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਇੱਕ ਵੀ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਫਿਊਨਰਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਜਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਆ ਗਈ। ਕਿਚਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਲਿਫਿੰਗਰੂਮ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀ ਨੇ ਬੋਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਪਲੇਟਾਂ, ਚਮਚੇ ਨੈਪਕਿਨ...ਉਹ ਮਾਈ ਗੌਡ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੱਘਿਆ...ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ...ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਓ...ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਣਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਬੋਬ ਕਿਹੜਾ ਕਿਧਰੇ ਗਿਆ ਏ...ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੈ ਬੱਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।’

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਨੇ ਉਹਨੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕਈ ਚੱਕਰ ਮਾਰੇ ਪਰ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਰੋਈ। ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਬੋਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵੀ ਹੰਝੂ ਨਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਤੀਵੀਂ-ਆਦਮੀ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੂੰਹਰੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਬਚਪਨ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਕਈ ਵਾਰ ਚੇਤੇ ਆਈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੋਰ ‘ਤੇ ਵਿਹਲੀ ਲੈਪ ਟੌਪ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਸੋਚਿਆ ਕੁਝ ਲਿਖਾਂ

ਅਣਗਿਣਤ ਇਕੱਲ ਕੱਟ ਰਹੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜੁਆਨ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ। ਅਜੇ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ, ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੀ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਬ ਲਈ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸੋਚਦੀ ਆਂ।

ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਲਿਸ਼ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕੀ ਲਿਖੇਗੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੂਹੜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਸਮਝਾ ਨਾ ਸਕਾਂ ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੱਚਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸੋਨਗ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਆਹੋ ਜੋੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਸੀ...।

ਅਜੇ ਮੈਂ ਜੋੜੇ ਦੀ ਸੈਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸਮਝ ਰਹੀ ਸੀ...ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਭੁੱਬੀਂ ਰੋ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਰੋਕੇ ਹੰਝੂ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਵਹਿ ਤੁਰੇ।

‘ਆਈ ਮਿਸ ਬੋਬ...ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਬਿਨਾ ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਖਾਲੀ-ਖਾਲੀ ਜਾਪਦੀ ਏ...ਘਰ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦ ਲੈ...ਬੋਬ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਮਰਦ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ਹੋਣੈ...ਹੀ ਵਾਜ਼ ਮਾਈ ਸੋਲ ਮੇਟ...ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਸੀਅਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਾ ਹੋਵੇ...ਮੈਂ ਬੋਬ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ।’ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮੇਰੇ ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ।

ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਇਨੇ ਸਮਝੀ ਹਾਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਔਰਤ ਨੇ ਇਹ ਬੋਲੀ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜੀਹਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਬੋਲ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣਗੇ ਖੋਰੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀਂ ਵੇ ਰੱਬਾ
ਜੋਤੀ ਵਿਚ ਭੰਗਣਾ ਨਾ ਪਾਵੀਂ...

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਚਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ- ਬਚਪਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ; ਦੂਜੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਡਰਾਮਾ ਕਲੱਬ ਦੀ ਗਰੁੱਪ ਫੋਟੋ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਟੋਰੋ ਵਾਲੀ ਪੱਗ ਵਾਲੀ; ਤੀਜੀ ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੰਜੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਦੀ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੀ ਟੋਪ ਵਾਲੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਕਬੂਲ ਟੋਪ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਭਾਵੇਂ ਸੁਹਜੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸੋਝਾ ਹੋਈ, ਓਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਏਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ

ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ

ਦੀ ਮੂਰਤ ਫਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਏਨਾ ਨੇੜੇ ਤੇ ਏਨਾ ਅਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਮੱਥਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਟੇਕਦਾ ਹੋਏ, ਪਰ ਮੰਨਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹੋਣਾ। ਪਰ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਦਕਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਏਨਾ ਕੁ ਵੱਖਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ; ਜਿਸਤੋਂ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦੀ, ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਢਾਬਿਆਂ ਤੇ ਨਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਲਟਕਦੇ ਕੈਲੰਡਰਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਤੇ ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛਾੜੀ, ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਕਦੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟੋਪ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤ ਆਮ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਇਸ ਮੂਰਤ ਦਾ ਕਸੀਦਾ ਕਢਦੀਆਂ ਹਨ। ਟੋਪ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਮੂਰਤ ਵਿਚ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ਾਂ ਚ ਪਿਆ ਫਰਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਸੁਹਜਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਹਜਾ; ਪਰ ਇਹਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ; ਇਹ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦੀ ਜੁ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਟੁਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੇਟ ਦਿੱਲੀ ਦੇ

ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਰਾਮ ਨਾਥ ਤੋਂ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ 1929 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਚਵਾਈ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਅੱਗਤ-ਪਿੱਛਤ ਖਿਚਵਾਈਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਦੱਤ ਨੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਟੋਪ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਟੋਪ ਲੈਣੋਂ ਸੰਕੜਾ ਹੋਏਗਾ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜਿੰਨਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੱਤ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਕੈਮਰੇ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਵਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਭਾਣੇ ‘ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੱਤ’ ਇੱਕੋ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ, ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਨਿਹਚੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੇ ਫੈਲਟ ਹੈਟ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਕਾ ਫੈਲ ਜਵਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਇਹਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ)। ਪਰ ਏਨਾ ਜੈਂਟਲਮੈਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟੋਪ ਨਾਲ ਜੈਕਟ ਪਾ ਲੈਂਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਨਿਰੀ ਕਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਟੋਪ ਬੇਦਬਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਮਸਤੀ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਜੇਲ ‘ਚੋਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ‘ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰੀ’ ਕਾਲਰਾਂ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਮੰਗਵਾਈ ਸੀ। ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਘੰਡੀ ਵਾਲੀ ਧੌਣ ਤੋਂ ਮਰਦਾਨਗੀ ਝਲਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਣੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸੁਪਨਈ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਠੋਡੀ ਤੋਂ ਨਿਹਚਾ। ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਨਾਥ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਫ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਇਹ ਮੂਰਤ ਲਾਂਹਦਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਇਹਦੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੱਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੂਰਤ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਰਾਮ ਨਾਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਲਾਹ ਕੇ ਰਖ ਲੈਂਦਾ।

ਬਹੁਤ ਘਟ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਫੈਲਸੂਫ ਰੋਲਾਂ ਬਾਰਤ ਦੇ ਕਹਿਣ ਵਾਂਗ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ

ਜਾਂ ਤਾਂ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਉਚਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਰਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲੋਕ ਮਨ ਵਿਚ ਏਨਾ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਮਾਤਰ ਹੀ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ

ਤਰਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸਨਾਖਤ ਵਾਸਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਸਲੇਟ ਪਾ ਕੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਤੇ ਪਾਸਿਓਂ ਫੋਟੋਆਂ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਲਾਹੌਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਲਭ ਪੈਣ, ਤਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਟੋਪ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਕਦੇ ਹੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਰਤ-ਬਰਤੀ ਦਾਹੜੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਝੰਬੇ ਹੋਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖੜੇ ‘ਤੇ ਟੋਪ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲੀ ਅਲਸਾਹਟ ਤੇ ਜਲਾਲ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਿਹਚਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਅਪਣੇ ਗਰਾਈਂ ਅਮਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਈ 1927 ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ: ‘ਵੀਰ ਮੇਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਵਾਹਿਸ਼ ਖੂਬ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ।’ ਜੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਇਹ ਹੋਰਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੂਸ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਾਸਤੇ ਫੋਟੋ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਚਵਾਣੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਟੋਪ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ। ਤਾਂ ਵੀ ਟੋਪ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਂਗ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭਵਿਖ ਵਲ ਹੁੰਦਾ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਲਾਹੀ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਤੀਤ ਵਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਸੀਏ ਤਸੀਹੇ ਵੀ ਬੀਤੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਫੋਲਣ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭਵਿਖ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਫਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਆਸਤ (ਸਟੇਟ) ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਮੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇੰਮੇਜ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਏਸ ਲਈ ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤਕ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਸਤਾਲਿਨ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਕਰਤੂਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਟੋਪ ਲਾਹ ਕੇ ਪੱਗ ਰਖ ਦਿੱਤੀ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਬੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਬੋਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਭੱਦੀ-ਜਿਹੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੰਜੀ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਨਾਲ ਜੋ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦਾ

ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਦ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁੰਮਨਾਮ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਣਲਿਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵੀ) ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤਕ ਪੁਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਵਾਂ ਕਾਲਮ ‘ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਦ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬੰਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਮੌਤ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵਧਣੋਂ ਯਕਲਖਤ ਰੋਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਕਲਿਕ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਨੰਤ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਦਰਜ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਨਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅੱਸੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵ ਸਕਦੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਮਰ ਬਿੰਬ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਤੇ ਬੇਕਿਰਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਸਾਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਪੁਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਲੁੱਟੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੱਲ੍ਹਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੌਮੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਗ਼ੈਰ-ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਉਸ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਨ 1564 ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ, ਤੁੰਗ ਤੇ ਗਿਲਵਾਲੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ 700 ਅਕਬਰੀ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ਰੀਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਸੰਨ 1574 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸੰਨ 1577 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਨ 1581 ਤਕ ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵੀ

ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਿਲਪੀ ਸੇਠ

ਮੁਖੀ ਟਰੈਵਲ ਐਂਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। 1587 ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਸਰੋਵਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। 3 ਜਨਵਰੀ 1588 ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। (ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। (ਕੁਝ ਭੋਲੇ ਸਿੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ)। ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਰਾਮਸਰ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ 1603-04 ਵਿਚ ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸਰੂਪ 31 ਜੁਲਾਈ 1604 ਦੇ ਦਿਨ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 16 ਅਗਸਤ 1604 ਦੇ ਦਿਨ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਸੰਨ 1612 ਤੱਕ ਰਹੇ। ਸੰਨ 1634 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇੱਥੇ ਦੋਬਾਰਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 13 ਅਪਰੈਲ, 1634 ਦੇ ਦਿਨ ਜਰਨੈਲ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੁਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਖਾਧੀ। ਸੰਨ 1635 ਤੋਂ 1696 ਤਕ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਮਿਹਰਬਾਨ (ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮੀਣਾ) ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟੱਬਰ ਕੋਲ ਰਹੀ। ਮਈ 1698 ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ -2

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ’ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਗਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਛਾਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਿਲਪੀ ਸੇਠ, ਮੁਖੀ ਟਰੈਵਲ ਐਂਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿ-ਦਿਲ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਕ/ਪਾਠਕ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਭੇਜੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮੁਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਕੁਝ ਵਕਫ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਨ 1734 ਤਕ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪਰੈਲ 1709 ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜੇ ਗਏ।

ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਸਨ?

ਕਟੜਾ ਦਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਕ ਘਰ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਏ ਸਨ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੇਲੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲਿਤ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ 30 ਦਸੰਬਰ 1711 ਦੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। 28 ਫ਼ਰਵਰੀ 1712 ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲਿਤ ਫੇਰ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਫ਼ਰੂਖਸੀਅਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਠਲੂ ਪਈ ਤੋਂ 1721 ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹੀ, ਪਰ 1726 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। 29 ਮਾਰਚ, 1733 ਦੇ ਦਿਨ ਮੁਗ਼ਲ ਗਵਰਨਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਗੀਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਜਗੀਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਮਾਹੌਲ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ।

ਅਕਤੂਬਰ 1733 ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਗਵਰਨਰ ਤੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਤਾਵਾਨ (ਟੈਕਸ) ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਫ਼ਵਾਹ ਫੈਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਾਵਾਨ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਵਿਸਾਖ ਤਕ ਦੀ ਮੁਹਲਤ ਲੈ ਲਈ। ਪਹਿਲੀ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਰਕਮ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਮੁਗ਼ਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਸਾਥੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ 24 ਜੂਨ 1734 ਦੇ ਦਿਨ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਤਸੀਹੇ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਸੰਨ 1740 ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ, ਮੰਡਿਆਲਾ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਇਕ ਧੱਕਤ ਤੇ ਅੰਯਾਸ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਾਲ ਗੇਟ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਤਸਵੀਰ।

ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। 11 ਅਗਸਤ 1740 ਦੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਅਪਰੈਲ-ਮਈ 1757 ਵਿਚ ਅਫ਼ਗਾਨ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਇੱਥੇ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਖ਼ਬਰ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ (ਬਾਬਾ) ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 11 ਨਵੰਬਰ 1757 ਦੇ ਦਿਨ ਗਹਿਗੱਚ ਲੜਾਈ ਵਿਚ (ਬਾਬਾ) ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਪਰ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਜਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਕ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਇੱਕਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸੰਨ 1762 ਵਿਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਨੇ ਫੇਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਵਾ ਦਿੱਤਾ। 17 ਅਕਤੂਬਰ 1762 ਦੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਾਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ 1764 ਦੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਇੱਥੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਈਆਂ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 30 ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ।

ਸੰਨ 1765 ਵਿਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। 1776 ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਸੈਂਟਰਲ ਹਿੱਸਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਿਰਦਾਰਾਂ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪੱਤਰਾ ਚੜ੍ਹਵਾਇਆ (ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ 'ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ' ਯਾਨਿ 'ਸੋਨੇ ਦਾ ਮੰਦਿਰ' ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ)।

ਸੰਨ 1845-46 ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਅਕਸਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੰਨ 1849 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ 24 ਮਾਰਚ 1887 ਦੇ ਦਿਨ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੰਨ 1873 ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਨ 1902 ਵਿਚ

ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। 1919 ਦੀ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ 379 ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਸਿੱਖ ਲੀਗ ਕਾਇਮ ਹੋਈ। 12 ਅਕਤੂਬਰ 1920 ਦੇ ਦਿਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। 15-16 ਨਵੰਬਰ 1920 ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ 14 ਦਸੰਬਰ 1920 ਦੇ ਦਿਨ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਸਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵੀ ਚਲਾਏ ਗਏ: 1920-25 ਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ (ਚਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਮੋਰਚਾ, ਜੈਤੋ ਮੋਰਚਾ ਵਗੈਰਾ), ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਮੋਰਚਾ (1955 ਅਤੇ 1960), ਜ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਫੇਰੂਮਾਨ ਦਾ ਮਰਨ ਵਰਤ (1969), ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚਾ (1982-84)।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1978 ਦੇ ਦਿਨ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਫ਼ੌਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 12 ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 'ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ' ਲਹਿਰ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਕਤਲਾਂ, ਜਲ੍ਹਸਾਂ, ਜਲਸਿਆਂ ਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਣ-ਐਲਾਨੀ ਖਾਤਕੂ-ਹਕੂਮਤ ਜਿਹੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

4 ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ, ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਫ਼ੌਜੀ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਵੀ ਗੋਲਬਾਰੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਸਤੰਬਰ 84 ਮਗਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਫ਼ੌਜ ਪਰਿਕਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਈ। ਪਰ 26 ਜਨਵਰੀ 1986 ਨੂੰ ਭਿੰਡਰਾ-ਮਹਿਤਾ ਜੱਥੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਇਮਾਰਤ ਢਾਹ ਕੇ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 29 ਅਪਰੈਲ 1986 ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ 'ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਨਾਲੇ ਨੇ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਿਰ 9 ਮਈ 1988 ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੇਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। 31 ਅਗਸਤ 1995 ਦੇ ਦਿਨ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਮਗਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲਣ ਲਗ ਪਿਆ। 1997 ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਜਿਹੜੀ ਕੌਮ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਚਾਨਣ ਖੁੰਝ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਪੈਰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪੈਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਧਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਚਾਨਣ ਖੁੰਝੇ ਰਾਹਗੀਰ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਮ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ?

ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਜਨਮੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਿ ਗ ਆ ਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਦਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਅੱਜ ਉਸੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ

ਮਦਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਜਾਏ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਲਾਮੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਚੀਖ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਨਾਹ ਬਹਾਦਰੀ

ਬਣ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਕਾਮ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਨਸੇ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਦਰਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰਾਖੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਜਵਾਨੀ ਕਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਝੁਕਾਉਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਜਵਾਨੀ ਟਿੱਕਟੋਕੀ ਵੀਡੀਓ, ਗੋਲੀਆਂ, ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀਰੋ ਲੱਭਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੀ? ਇਹ ਪੁਰਖੇ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਸੀ?

ਕੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਇਹੀ ਅਸਲ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ? ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਜਵਾਨੀ? ਕਿਹੜਾ ਰੰਗ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕੌਮ?

ਇਸ ਧਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਹਿ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸੋਚ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੌਮ ਅੱਜ ਸੋਚ ਹਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੌਮ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੂਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਜੋ ਕਲਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਲੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੰਗੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹੀ ਖੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਿਓ ਜੋ ਕੌਮ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸੀ ਲਕੀਰਾਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਖੁਦ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਹੋਣਾ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੌਮ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦਾਂ ਖੋਹ ਬੈਠੇ, ਉਹ ਕੌਮ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਮਾਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਗੋ, ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗੋ, ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਜਵਾਨੀ ਨੱਚ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਸੇ ਗੀਤ 'ਚ, ਕਿਸੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਪਾੜਦੇ ਧਮਾਕਿਆਂ 'ਚ।

ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਰੁਕੇ ਹੋ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਕਿਧਰ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮੱਚਾਂ

ਦੇ ਮੁੱਖਾਤਬੀ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਜਦੋਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਲਓ, ਜਦੋਂ ਨਸੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੋਦਾਗਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਆਈਕਨ ਬਣਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਲਕੀਰ ਮਿਟਾ ਰਹੇ ਹੋ।

ਇਹ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਰੋਲ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਕਸਦ ਦਿੱਤਾ, ਪਿੱਠ ਨਾ ਮੋੜੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ ਵੇਚੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੈਟੂਆਂ ਤੇ ਲਟਾਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲੱਭਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦਾ ਵਾਰਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ਇਹ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਚੁਣ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਹ ਜਵਾਬ ਹੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਮਿਲਣੇ ਹਨ।

ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸੋਚਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਕਿਵੇਂ ਗੁਆ ਬੈਠੇ? ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਤਨਾ ਥੱਕ ਗਏ ਕਿ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ? ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ?

ਸੁਣੋ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗੋ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀਵੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ ਇਹ ਦੱਸਣ 'ਚ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਨੇ।

ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਹੀਰੋਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਉਹ ਜੋ ਸੱਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸੋਚ ਨਾਲ ਵੀ ਲੜੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਿਆਉ। ਆਪਣੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਮਾਣ ਲਿਆਉ। ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ 'ਸੋਚ ਬਣੇ' ਦਾ ਅਰਥ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ, ਸਬਰ ਹੈ। ਹੱਕ ਹੈ। ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

ਨਰਗਿਸ ਫਾਖਰੀ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ

ਅਮਰੀਕਨ ਮਾਡਲ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਨਰਗਿਸ ਫਾਖਰੀ 'ਕਿੰਗਡਮ' ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ ਐਸੀ ਚਰਚਿਤ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਰਗਿਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਤਾਂ ਖੂਬ ਬਣਿਆ ਪਰ ਉਹ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਬਣ ਰਹਿ ਗਈ। ਨਿੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋਏ ਤੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਉਦੈ ਚੋਪੜਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਵਿਆਹ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਰਗਿਸ ਫਿਰ ਚਰਚਾ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਚਰਚਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਆਲੀਆ ਕਰਕੇ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਰਗਿਸ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਟੋਨੀ ਬੇਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਗਿਸ ਚੁੱਪ ਹੈ ਪਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਧਾਰੀ ਟੋਨੀ ਬੇਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਰਗਿਸ ਫਾਖਰੀ ਨੇ 'ਹਾਊਸਫੁਲ-5' ਨਾਲ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਰਗਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਲੇ ਆਲੀਆ ਅਧਿਆਏ ਬੰਦ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹ ਸਦਾ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਆਈ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਫਾਖਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਰਗਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹਾਊਸਫੁਲ-5' ਦਾ ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਇਸ ਸਿਨੇਮੇ ਲਈ ਹੋਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਲਈ ਹੋਰ ਅਲੱਗ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਤਲ ਦੁਖਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਤੇ ਇਧਰ ਕਾਤਲ ਹੋਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਜੀਬ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜੀਬ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ 83 ਸਾਲ ਦੇ ਐਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਤੋਂ ਨਰਗਿਸ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਰਹੇਗਾ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਨਰਗਿਸ ਫਾਖਰੀ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਦਵਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈ।

-0-

2012 ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਤਲਾਸ਼' ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਰਾਜਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ 'ਕੁਛ ਤੇ ਲੋਗ ਕਹੇਗੇ ਅਤੇ '24' ਵਿਚ

ਅਹਾਨ ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਧੁੰਆਂਧਾਰ ਐਂਟਰੀ

ਐਕਟਰ ਚੰਕੀ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਭਰਾ ਚੰਕੀ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਹਾਨ ਪਾਂਡੇ ਵਾਈ.ਆਰ.ਐਫ. ਦੀ ਇੰਟੈਲ ਲਵ ਸਟੋਰੀ ਫਿਲਮ 'ਸੈਯਾਰਾ' ਜ਼ਰੀਏ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਐਡ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਜ਼ੇਲ ਅਤੇ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਨਾਲ 'ਸਲਾਮ ਵੈਂਕੀ' ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਚੁੱਕੀ ਅਨੀਤ ਪਾਂਡੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਹਾਨ ਪਾਂਡੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ 'ਆਸ਼ਿਕੀ-2', 'ਏਕ ਵਿਲੇਨ', 'ਮਲੰਗ', 'ਮਰਡਰ-2' ਅਤੇ 'ਅਵਾਰਾਪਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਸਫਲ ਰੁਮਾਂਟਿਕ, ਬਿਲਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਮੋਹਿਤ ਸੂਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਦਿੱਤਿਆ ਚੋਪੜਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 18 ਜੁਲਾਈ, 2025 ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਲਗਭਗ ਪੰਜ

ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਾਨ ਨੂੰ ਦਿਵਿਆ ਚੋਪੜਾ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਟੈਂਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਈ.ਆਰ.ਐਫ. ਟੈਲੇਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਹਾਨ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਰਾਣੀ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮਰਦਾਨੀ-2' ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 'ਫਰੀਕੀ ਅਲੀ', 'ਰਾਕ ਆਨ-2' ਅਤੇ 'ਦ ਰੇਲਵੇ ਮੈਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਯਸ਼ਰਾਜ ਫਿਲਮਜ਼ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹਾਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਚੋਪੜਾ ਅਹਾਨ ਦੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਡੈਡੀਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਏਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਐਕਟਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਦਿੱਤਿਆ ਚੋਪੜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਹਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰਾਜਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ

ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕਿੱਕ' ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫ਼ਲਮਾਂ ਵਿਚ 'ਮੁੰਬਈ ਸੈਂਟਰਲ' ਅਤੇ 'ਐਸ. ਦੁਰਗਾ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਰਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ ਜੈਕਸੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਵਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਸ਼ੀ ਨੇ ਜੇਮਜ਼ ਵਾਟਕਿੰਸ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਬਰਤਾਨਵੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਮੈਕਮਾਫੀਆ' ਨਾਲ ਡਿਜੀਟਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਗਮਾ ਨੇ ਅਨੁਰਾਗ ਕਸ਼ਿਅਪ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨੈੱਟ ਫਿਕਸ ਸ਼ੋਅ 'ਸੈਕਰਡ ਗੋਮਜ਼' ਵਿਚ ਨਵਾਜ਼ੁਦੀਨ ਸਿੱਦੀਕੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਭਦਰਾ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। 'ਸੈਕਰਡ ਗੋਮਜ਼ (2018) ਲਈ ਰਾਜਸ਼ੀ ਦੀ ਜੰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ। ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਨੰਦਿਤਾ ਦਾਸ ਦੀ 'ਮੰਟੇ' ਵਿਚ ਇਸਮਤ ਚੁਗਤਾਈ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। ਸੀਰੀਜ਼ 'ਦ ਫੇਮ ਗੇਮ' ਵਿਚ ਰਾਜਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਧੁਰੀ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਟ੍ਰਾਇਲ ਬਾਈ ਫਾਇਰ' ਰਾਜਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਿਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸਰਬੋਤਮ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਓ.ਟੀ.ਟੀ. ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਿਆ।

ਵੱਡੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਿਵਿਆਂਕਾ

ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। 2003 ਵਿਚ ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਨੇ 'ਮਿਸ ਬਿਊਟੀਫੁੱਲ ਸਕਿਨ' ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2004 ਵਿਚ ਟੈਲੇਂਟ ਹੰਟ ਸ਼ੋਅ 'ਦ ਜੀ ਸਿਨੇਮਾ ਸਟਾਰਜ਼ ਖੋਜ' ਦੀ ਜੇਤੂ ਬਣੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ 'ਵਿਰਾਸਤ' ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਜੀ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਸ਼ੋਅ 'ਬਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦੁਲਹਨ' ਵਰਗੇ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਨ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਦਿਵਿਆ ਅਤੇ ਦਿਵਿਆ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਜਿੱਤੇ।

ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪਛਾਣ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ 'ਯੇ ਹੈ ਮੁਹੱਬਤੋ' ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਡਾ. ਇਸ਼ਿਤਾ ਭੱਲਾ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਜ਼ਰੀਏ ਉਹ ਘਰ-ਘਰ 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਨੇ ਛੋਟੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਨਾਂਅ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮ 'ਲਾਲਾ ਹਰਦੋਲ' ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਕੋਲਡ ਲੱਸੀ ਔਰ ਚਿਕਨ ਮਸਾਲਾ' ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਓ.ਟੀ.ਟੀ. 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ। ਇਕ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਦ ਮੈਜਿਕ ਆਫ਼ ਸ਼ਿਰੀ' ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਸ਼ਿਰੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦਹੀਆ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ 'ਯੇ ਹੈ ਮੁਹੱਬਤੋ' ਦੇ ਸੈੱਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਥੇ ਵਿਵੇਕ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਅੱਠ ਜੁਲਾਈ, 2016 ਨੂੰ ਦਿਵਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨੇ ਭੁਪਾਲ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਫਵਾਹਾਂ ਉੱਡੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦਹੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਫਵਾਹਾਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ ਜੀ

ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੀ

ਭਾਈ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਲੱਖਣ ਸਿੰਘ
(ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ)

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

(6 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

ਸਮਾਂ: 11:00 ਤੋਂ 2:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਭਾਈ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ

ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੀ

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ ਜੀ

ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ
(ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ)

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਿਲਵਾਕੀ, ਫੋਨ: 414-339-3689